

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce
ZMĚNY V OBSAHU ZÁVAZKOVÝCH VZTAHŮ

Plzeň 2013

Jitka Špetová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

Magisterský studijní program

Obor právo

Diplomová práce

ZMĚNY V OBSAHU ZÁVAZKOVÝCH VZTAHŮ

Zpracovala: Jitka Špetová

Vedoucí práce: JUDr. Tomáš Tesař, Ph.D., katedra občanského práva

Plzeň 2013

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Změny v obsahu závazkového vztahu“ zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury“.

V Plzni dne 30. dubna 2013

.....

Jitka Špetová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat JUDr. Tomáši Tesařovi, Ph.D za vedení této diplomové práce, především za jeho věcné poznámky jak k obsahu, tak k práci po formální a vzhledové stránce.

OBSAH:

1. ÚVOD	- 1 -
2. HISTORIE A VÝVOJ ZÁVAZKOVÝCH PRÁVNÍCH VZTAHŮ	- 2 -
2.1. Vývoj závazkového práva v římském právu	- 2 -
2.1.1. Obecné počátky závazkového práva v právu římském	- 2 -
2.1.2. Obligace z deliktu (<i>obligationes ex delicto</i>).....	- 5 -
2.1.3. Obligace jakoby z deliktu (<i>obligationes quasi ex delicto/maleficio</i>)	- 6 -
2.1.4. Obligace ze smluv (<i>obligationes ex contractu</i>)	- 7 -
2.1.5. Obligace jakoby ze smluv (<i>obligationes quasi ex contractu</i>)	- 8 -
2.1.6. Obsah obligací a jeho změny	- 8 -
2.2. Závazkové právo v českých zemích ve středověku a novověku	- 10 -
2.3. Závazkové právo v ABGB	- 14 -
2.3.1. Historie Všeobecného občanského zákoníku	- 14 -
2.3.2. Obligace ve Všeobecním občanském zákoníku.....	- 15 -
2.3.3. Závěrem	- 17 -
2.4. Závazkové právo v Občanském zákoníku 1950	- 18 -
2.5. Závazkové právo v Občanském zákoníku 1964	- 20 -
3. SOUČASNÁ PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ZÁVAZKOVÝCH VZTAHŮ	- 23 -
3.1. Závazkové právo v českém právním řádu	- 23 -
3.2. Pojem závazku a závazkového právního vztahu	- 24 -
3.3. Subjekty závazkového právního vztahu	- 25 -
3.4. Předmět závazkového právního vztahu	- 26 -
3.5. Obsah závazkového právního vztahu	- 28 -
4. ZMĚNA V OBSAHU ZÁVAZKOVÝCH VZTAHŮ	- 32 -
4.1. Obecně ke změnám v obsahu závazků	- 32 -
4.2. Změna závazku dohodou	- 33 -
4.3. Změna závazku prodlením dlužníka	- 35 -
4.3.1. Právní následky prodlení dlužníka	- 36 -
4.3.2. Prodlení dlužníka u peněžitých plnění	- 39 -
4.3.2.1 Úroky z prodlení.....	- 39 -
4.3.2.2 Poplatek z prodlení	- 41 -
4.3.2.3 Smluvené úroky.....	- 42 -

4.3.3. Odpovědnost dlužníka za škodu a náhrada škody při prodlení	42 -
4.3.3.1. Odpovědnost za škodu podle §517 odst. 3	42 -
4.3.3.2. Odpovědnost za škodu podle §519	43 -
4.3.4. Dodatečná dohoda o splátkách	44 -
4.4. Změna závazku prodlením věřitele	45 -
4.4.1. Právní následky prodlení věřitele.....	46 -
5. SROVNÁNÍ S OBCHODNÍM ZÁKONÍKEM	48 -
5.1 Závazky v obchodním zákoníku	48 -
5.2. Změny v obsahu závazků.....	49 -
5.2.1 Dohoda (kumulativní novace).....	49 -
5.2.2 Prodlení.....	50 -
5.2.2.1. Prodlení dlužníka.....	52 -
5.2.2.2 Prodlení věřitele.....	53 -
6. SROVNÁNÍ S NOVÝM OBČANSKÝM ZÁKONÍKEM Z.Č. 89/2012	54 -
6.1. O novém Občanském zákoníku.....	54 -
6.2. Změny v obsahu závazků.....	55 -
6.2.1. Novace a narovnání	55 -
6.2.2. Prodlení.....	56 -
6.2.2.1 Prodlení dlužníka.....	56 -
6.2.2.2 Prodlení věřitele.....	57 -
7. ZMĚNY V OBSAHU ZÁVAZKŮ VE SVĚTLE RELEVANTNÍ JUDIKATURY..	59 -
7.1. Judikatura ve vztahu ke kumulativní novaci	59 -
7.1.1. Rozbor rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. ledna 2004, sp. zn. 32 Odo 799/2003..	59 -
7.1.1.1. Stručný popis případu	59 -
7.1.1.2. Výsledek řízení a co z judikátu vyplývá	60 -
7.1.1.3. Právní věta	60 -
7.1.2. Rozbor rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 32 Cdo 5298/2007	61 -
7.1.2.1. Stručný popis případu	61 -
7.1.2.2. Výsledek řízení a co z judikátu vyplývá	61 -
7.1.2.3. Právní věta	62 -
7.2. Judikatura ve vztahu k prodlení dlužníka	63 -
7.2.1. Rozbor rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 30 Cdo 1641/2006	63 -
7.2.1.1 Stručný popis případu	63 -
7.2.1.2 Výsledek řízení a co z judikátu vyplývá	64 -
7.2.1.3 Právní věta	64 -
7.2.2. Rozbor usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2009, sp. zn. 28 Cdo 2466/2009.....	65 -
7.2.2.1. Stručný popis případu	65 -
7.2.2.2. Výsledek řízení a co z judikátu vyplývá	66 -
7.2.2.3. Právní věta	66 -

7.3. Judikatura ve vztahu k prodlení věřitele	- 66 -
7.3.1. Rozbor rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2002, sp. zn. 25 Cdo 426/2000.....	- 66 -
7.3.1.1 Stručný popis případu	- 66 -
7.3.1.2 Výsledek řízení a co z judikátu vyplývá	- 67 -
7.3.1.3 Právní věta	- 68 -
8. ZÁVĚR.....	- 69 -
9. RESUMÉ.....	- 70 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	- 71 -

1. Úvod

Svou diplomovou práci jsem chtěla psát na katedře občanského práva, jelikož je to odvětví práva, které mne nejvíce zajímá. Konkrétní téma „Změny v obsahu závazků“ jsem si vybrala především pro jeho praktičnost a užitečnost v běžném životě.

Příprava prvních podkladů pro diplomovou práci nesla nemilé zjištění, jelikož tomuto tématu se většina učebnic občanského práva věnuje jen v minimálním rozsahu, který zpravidla jen kopíruje znění zákona.

Cílem této diplomové práce je připravit podrobnější rozbor dané problematiky tak, aby mohl případně sloužit i jako učební materiál. Samotný text je proto doplněn příklady z praxe, pro lepší pochopení jeho problematiky, a zajímavostmi k danému obsahu, většinou ve formě poznámek pod čarou.

Diplomová práce je členěna do šesti částí.

V první části je popsána historie závazkových vztahů obecně a to od jejich prvopočátků v římském právu.

Druhá část se zabývá současnou platnou úpravou závazků, především výkladem základních pojmů závazkového vztahu.

Ve třetí části je podrobněji rozebrána právní úprava a možnosti změny obsahu závazkových vztahů.

Část čtvrtá a pátá obsahuje srovnání a především poukazuje na odlišnosti v úpravě změn v obsahu závazků podle obchodního zákoníku a nového občanského zákoníku.

V poslední šesté části je vybrána právně relevantní judikatura ve vztahu k jednotlivým způsobům změn obsahu závazku.

2. Historie a vývoj závazkových právních vztahů

2.1. Vývoj závazkového práva v římském právu

2.1.1. Obecné počátky závazkového práva v právu římském

Závazkové neboli obligační právo je po právu věcném dalším hlavním odvětvím majetkových práv obecně. Jeho počátky můžeme nalézt již ve starém Římě, stejně jako počátky řady dalších právních institutů. Ačkoliv je ale jeho základ položen hluboko v historii, jeho největší rozvoj nastává až v pozdější době, v době, kdy byl jak hospodářský, tak sociální vývoj poněkud pokročilejší. Nemůžeme tedy říci, že by římscí právníci utvořili nějaký ucelený systém práva závazkového, ve skutečnosti jim ani nebylo známo, že by se právo soukromé dále dělilo na právo závazkové a věcné.

Je tedy zřejmé, že obligační právo prošlo dlouhým vývojem. Samotný pojem obligace používaný v dnešní, moderní době, se však nijak neliší od pojmu používaného v době justiniánského práva.¹ Obligace neboli závazek je určitý právní vztah mezi dvěma subjekty, z nichž jeden nazýváme dlužníkem (*debitorem*), jedná se o stranu zavázanou, a druhý věřitelem (*creditorem*), který je stranou oprávněnou. Závazek vzniká z právního důvodu (nejde tedy o žádnou morální či sociální odpovědnost) a na jeho základě může věřitel po dlužníkovi požadovat určité plnění. V případě, že tak dlužník neučiní, může na něj věřitel podat žalobu.

Počátky závazkového práva můžeme datovat již do doby rodových společností a historikové a teoretikové se shodují, že první obligací byla *obligationes ex delicto*, tedy obligace z deliktu, obligace z protiprávního jednání. Druhým typem obligací jsou obligace ze smluv, které se v římském právu objevily až později.²

---

¹ KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. Právnícké učebnice. s.210-212. ISBN 80-7179-031-1.

² V Gaiově učebnici se můžeme o obligacích dočíst toto: „*Omni enim obligatio aut ex contractu aut ex delicto nascitur*“ (Každá obligace vzniká totiž buď ze smlouvy, nebo z deliktu)

Nejstarší formou obligací bylo pravděpodobně tzv. „*nexum*“³ – ručení pomocí jiné osoby, a „*stipulatio*“ a „*sponsio*“, což je slavnostní ústní slib, který příslibuje splnění závazku.

V době rodových společností bylo možné vykonat svépomocnou mstu (*talio*) na osobě, která poškodila osobu jinou. Vzhledem k charakteristice rodových společností se ale za poškozeného bral celý rod, ne jen poškozený sám. Nešlo tedy o střet dvou jednotlivců, ale rovnou o střet celých familií, jelikož stejnou praxi můžeme aplikovat i na osobu pachatele, za jehož činy odpovídal spolu s ním celý jeho rod.

Až s rozkladem rodových společenství se situace trochu uklidnila a z neomezené krevní msty se začala stávat civilizovanější a přijatelnější forma odplaty např. tím, že bylo potřeba souhlasu veřejného orgánu, aby msta mohla být vůbec vykonána, nebo uplatňováním principu proporcionality ve vztahu k protiprávnímu činu pachatele a újmě, které měla následovat.

Dalším prvkem zmírnění bylo výkupné, které nabízela rodina pachatele poškozenému a snažila se ho tak přimět, aby svou odplatu nehledal ve fyzickém potrestání, nýbrž v peněžní kompenzaci své újmy. Pokud postižený výkupné přijal, vznikl jakýsi vztah podobný závazkovému, ve kterém vystupuje poškozený jako věřitel, výkupné jako pohledávka a pachatel jako dlužník, který je v tomto případě v moci věřitele a slouží jako záruka. První opravdový obligační vztah ale vznikl, až když se dluh a ručení spojilo v jedné osobě⁴.

Pokud pachatel nebyl ve faktické moci poškozeného, ale sám nabídl výkupné, aby předešel dalším nepříjemnostem, zajišťovalo se slíbené výkupné pomocí „*nexa*“, které jsem zmiňovala výše. Jde o jednání, při kterém svobodná osoba z pachatelovy rodiny zajišťuje splnění závazku tím, že je převedena do moci poškozeného. Jedná se o tzv. mancipaci (*per aes et libram*). Po zaplacení výkupného byla ovšem stejným způsobem propuštěna zpět z moci poškozeného (*nexi liberatio*). Při nezaplacení výkupného ji ovšem stíhal stejný osud, jako pachatele samotného.

---

³ Pojem je odvozen od slovesa „*nectere*“, které je synonymem ke slovesu „*obligare*“. Znamená svazovat, spojovat.

⁴ Do té doby ručení padalo na hlavu pachatele, kdežto dluhy na hlavu rodu.

Postupem času se nexum začalo využívat nejen pro zajištění závazků z deliktu, ale i pro závazky nedeliktní, tedy ze smluv. Nejčastěji se pravděpodobně nexus vyměňoval za určitý obnos peněz, za vrácení stejného obnosu byl pak mancipací opět propuštěn.

Jak je zřejmé z předešlých odstavců, postavení osoby nexa nebylo vůbec jednoduché ani pro něj, ani pro jeho rodinu. Zcela bezúhonný člověk byl vydán, většinou otcem rodiny, zcela do moci věřitele, kde působil v tom lepším případě jako bezplatná pracovní síla. Jediné, co mohl dělat, bylo spoléhat, že dlužné výkupné bude zapláceno v co nejkratší době a on bude propuštěn zpět domů.

„Jak patrně, také v této době představovalo nexum zatím jen zárodečný typ obligace, kde ručení ještě bylo odtrženo od dluhu: nexus jen ručil, dluhovali ti, kdo nexa mancipovali věřiteli. Ke spojení obou složek došlo až tehdy, když dlužník zotročoval věřiteli sebe sama: potom ovšem zůstával zatím na svobodě, aby měl možnost dluhovanou sumu nějak obstarat a věřiteli se do moci dostával až poté, co svou povinnost nesplnil a svůj dluh nezaplátil.“⁵

Rozvoj římské společnosti dal ale obligacím zcela jiný směr, jinou povahu. Postupem času začaly mít obligace čím dál tím více majetkový charakter, a tak dalším stupněm, který vyplynul z nexa, byla „*fiducia*“ neboli věrná ruka. Zde nebylo zajištění dluhu pomocí nexa, tedy fyzické osoby, nýbrž pomocí dlužníkovi věci, jejíž vlastnické právo převedl na věřitele. Ten, po splnění dlužníkovi povinnosti, převedl vlastnické právo zpět na dlužníka.⁶ Stále se ale potýkáme s faktem, že obligace z protiprávního jednání mají charakter msty. A měly ho poměrně dlouho. Nakonec však i výkupné bylo nahrazeno pokutou a k jejímu vymáhání měl poškození žalobu, tzv. *actio poenalis*.

---

⁵ KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. Právnícké učebnice. s.213. ISBN 80-7179-031-1.

⁶ Název „věrná ruka“ vychází z toho, že povinnost věřitele převést věc zpět na dlužníka byla pouze z morálního hlediska. Dlužník spoléhal na poctivost věřitele, že mu bude věc převedena zpět.

2.1.2. Obligace z deliktu (*obligationes ex delicto*)

Jsou to takové závazky, které nevznikají z vůle stran, nýbrž ze zákona. Delikt je protiprávní čin, který je charakterizován skutkovou podstatou.⁷ Je to vědomý zásah do cizí sféry, spojený se vznikem obligace a následnou povinností nahradit škodu nebo zaplatit stanovenou pokutu.

Již z předešlých odstavců je patrné, že obligace z deliktů prošly v rámci římského práva dlouhým vývojem. V nejstarších dobách znamenal protiprávní zásah krevní mstu, jejíž vykonání bylo v moci celého rodu poškozeného. S postupem času se však začal zužovat jak okruh oprávněných osob mstu vykonat, tak okruh samotných odvetných způsobů. Postupem času dostala forma trestání výlučný charakter majetkových trestů – pokut, k jejichž vymáhání poškozenému příslušela *actiones poenalis*, tedy zvláštní druh žaloby. Pokuty však stále nesly účel jen k potrestání pachatele, náhrada vzniklé škody se začal objevovat až v dobách pozdějších s prosazováním myšlenky, že pachatel by měl především nahradit škodu a až splní tuto podmínku, může nastoupit soukromá pokuta. Každé peněžité odškodnění je tedy v první řadě náhrada škody, a částka, která bude onu náhradu převyšovat, se bere jako soukromý trest. V jedné žalobě je tak smíchaná žaloba na náhradu škody a žaloba trestní, jedná se o tzv. žaloby smíšené (*actiones mixtae*).⁸

Římské právo rozlišovalo dva druhy deliktů. V první řadě se jednalo se o *crimema*, což jsou trestné činy veřejné (označované také jako *crimena publica*). Jednalo se o činy proti celé římské společnosti, které byly stíhány římskými úředníky. Pachatelé pak byli souzeni na lidových shromážděních, v pozdějších dobách před trestními porotami, v dobách císařských senátem a císařskými soudy. Tresty byly jasné, pachatele čekal buď majetkový postih nebo hrdelní. Za doby císařství přibýly ještě možnosti otroctví a vyhnanství. Druhým typem deliktů jsou tzv. *delicta privata*, tedy

---

⁷ Každá skutková podstata má 4 znaky: subjekt – pachatel protiprávního činu; subjektivní stránka – kterou bylo úmyslné zavinění (*dolus malus*), v některých případech i nedbalost; objekt – právem chráněný zájem; objektivní stránka – bezprávné jednání, následek a příčinná souvislost

⁸ KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. Právnícké učebnice. s.219-220. ISBN 80-7179-031-1.

soukromé trestné činy, které směřují proti zájmům jednotlivců. V jejich rukách pak byl osud pachatele a sjednání nápravy.

Další dělení deliktů bylo na civilní a praetorské. Jedná se již o konkrétné protiprávní činy odlišující se od sebe právě různou skutkovou podstatou. Římské právo považovalo za delikt jen určité typy deliktního jednání a nutno říci, že jich nebylo mnoho. Pokud chceme mluvit o konkrétních případech, jednalo by se u civilních deliktů o krádež (*furtum*), protiprávní poškození/zničení cizí věci (*damnum iniuria datum*)⁹ a urážku na cti (*iniuria*). Mezi praetorské delikty pak patřila např. loupež (*rapina*), která byla původně neoddělena od krádeže, podvod (*dolus*) a vydírání (*metus*).¹⁰

2.1.3. Obligace jakoby z deliktu (*obligationes quasi ex delicto/maleficio*)

Tak zvané „kvazidelikty“ začaly být v římském právu uznávány již za republiky a vznikly jako obdoba obligací jakoby ze smluv, tzv. kvazikontraktů¹¹. Jednalo se o případy mimosmluvní, při kterých vznikla škoda, tudíž by mohly připomínat delikty, ale chyběla jim jedna podstatná část skutkové podstaty, nejčastěji zavinění jako součást subjektivní stránky (jedná se pak o objektivní odpovědnost, která nastává právě bez ohledu na zavinění). Druhým typem případů byly ty skutečnosti, které byly ojedinělé, tudíž pro ně v praetorském ediktu nebyla samostatná skutková podstata, která by je charakterizovala.

Pokud chceme hovořit o konkrétních případech objektivní odpovědnosti, můžeme uvést např. vlastníka/pronájemce domu, který odpovídá za vylité nebo vyhozené věci z domu na veřejné místo, pokud způsobí škodu a pokud není zjištěn pachatel. Dalším případem je odpovědnost soudce za nespravedlivý rozsudek. Jako poslední příklad můžeme uvést žalobu proti tomu, kdo morálním způsobem zkazil cizího otroka např. tím, že ho navedl k trestnému činu.

---

⁹ Ke spáchání *damnum iniuria datum* byl původně vyžadován úmysl, ovšem od konce republiky je zakotveno, že postačí pouze nedbalost

¹⁰ SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 205-216. ISBN 978-80-7380-334-6.

¹¹ Justiniánské právo tezi o kvazideliktech a kvazikontraktech přejalo a v Institucích rozšířilo původní Gaiovu definici o obligacích, a jako vznik závazku uvádí smlouvu, delikt, kvazikontrakt a kvazidelikt. I tak je ale výčet neúplný a nepostihuje opravdu všechny případy, které mohou dát za vznik obligacím.

2.1.4. Obligace ze smluv (*obligationes ex contractu*)

Smlouva neboli contractus vznikala vždy z určitého jednání, minimálně mezi dvěma živými, z nichž jeden se stává dlužníkem a druhý věřitelem. K jejímu vzniku bylo potřeba naplnit určité formální náležitosti nebo předepsané kauzy. Aby mohla smlouva vzniknout a být platná, byla v první řadě potřeba svobodného projevu vůle stran a v druhé řadě pak sjednocení oněch projevů.

Smluvní závazky můžeme rozdělit podle několika kritérií. Prvním z nich je jejich formálnost a podle něj závazky dělíme na formální a neformální (tzv. kauzální). Pro formální závazky je hlavním kritériem právě jejich forma, tudíž jejich platnost na ní byla závislá. Bez splnění předepsané formy závazek vzniknout nemohl. Z formy samotné však nemůžeme seznat jejich účel, který strany sledují, hovoříme proto o nich také jako o smlouvách abstraktních. Uzavírány mohly být dvojím způsobem, buď ústně (verbální smlouvy) nebo písemně (literární smlouvy). Ústní smlouvy se těšily mnohem větší oblíbenosti než smlouvy písemné. Ke splnění jejich formy stačilo pronést zákonem stanovené formule, kdežto písemné bylo nutné zanést do účetních knih.¹²

Platnost neformálních závazků pak určoval pouze jakýmkoliv způsobem vyjádřený souhlas obou stran. Z toho vyplývá, že na rozdíl od smluv formálních měl jejich účel (neboli causa) významné postavení. Určoval totiž, o jaký smluvní typ se jedná, a tím na sobě nesl platnost celého závazku. Některé kauzální smlouvy byly platné jen samotným souhlasem obou stran, v tomto případě mluvíme o smlouvách konsensuálních.¹³ Pokud bylo k platnosti smlouvy nutné ještě předání určité věci, hovoříme o smlouvách reálných.¹⁴

---

¹² Neoblíbenost písemných smluv nakonec vedla ke skončení jejich užívání přibližně ve 3. století.

¹³ Mezi konsensuální kontrakty můžeme zahrnout: koupi a prodej, pacht a nájem, smlouvu o dílo, smlouvu pracovní, smlouvu společenskou a smlouvu příkazní

¹⁴ Klasická doba zná 4 typy reálných kontraktů: Zápůjčka, půjčka/výpůjčka, smlouva o úschově a smlouva o ruční zástavě.

2.1.5. Obligace jakoby ze smluv (*obligationes quasi ex contractu*)

Stejně jako u kvazideliktů se jedná o zvláštní skupinu skutečností podobnou smlouvám, které mají za následek vznik závazku, ačkoliv jim chybí jedna z podstatných náležitostí. Kvazikontrakty se objevují až v období justiniánského práva a jedná se o případy, kdy vzniká závazkový vztah, ačkoliv chybí consensus, tedy shodný projev vůle stran. Jedná se o omezený výčet případů, stejně jako u kvazideliktů.

Jednalo se např. o případy související s dědickým právem, konkrétně situace, kdy zůstavitel zaváže dědice, aby poskytl určité plnění, ať už daroval nebo vykonal, ve prospěch legatáře (obdarovaného), kterému tak vzniká obligační nárok. Legatář měl samozřejmě možnost svůj nárok vymáhat. Dalším příkladem může být např. *pollicitacio*, což je veřejně učiněný slib občanem, že např. vykoná určitou činnost ve prospěch obce. Byl činěn zejména při udělování čestných úřadů a je výjimkou, kdy i jednostranně řečený slib zavazuje, jelikož k jeho přijetí nebylo třeba souhlasu obce. Jeho vymožení pak bylo možné mimosoudními prostředky.

2.1.6. Obsah obligací a jeho změny

Předmětem (obsahem) tohoto vztahu byl nejprve dlužník sám, později se jím stalo obligační plnění. Jde o takové plnění, které může věřitel právem požadovat, a dlužník má povinnost ho poskytnout tak, aby věřitele uspokojil. Každé takové plnění musí splňovat určité náležitosti.

První z nich je, aby bylo plnění určité.¹⁵ V případě plně neurčitého plnění je obligace neplatná. Justiniánské právo však znalo obligaci s podmínkou, jako výjimku z této zásady, kdy předmět plnění určí třetí osoba. Pokud by se jednalo o obligaci jen částečně neurčitou, se kterou se můžeme setkat hlavně u obligací generických

---

¹⁵ Již za doby republiky existovaly vedle smluv a deliktů další důvody vedoucí ke vzniku obligace. Ještě v klasickém období však nebyly zařazeny do systému a tak se zahrnovaly pod obecnou kolonku „zavazovací důvody jiné“

¹⁶ Určení plnění může být i v rukou třetí osoby. Nelze však připustit, aby bylo ponecháno na libovůli jedné ze stran.

a alternativních, dostává dlužník výhodu, jelikož je v jeho rukou onu neurčitost odstranit. Na platnost tedy nemá žádný vliv.

Další podmínkou je možnost ocenění plnění v penězích. V případě, že předmětem obligace bude plnění, které takto ocenit nelze, může věřitel stipulovat pokutu, kterou bude dlužník povinen zaplatit, pokud plnění nevykoná. Vyhnout se pokutě může jen tak, že splní to, na čem má věřitel právní zájem.

Třetí podmínkou je objektivní možnost plnění. Pokud není plnění objektivně možné již v době uzavření závazku, je tento závazek neplatný. A je zcela irelevantní, zda jde o nemožnost fyzickou nebo právní. ¹⁷

Poslední podmínkou je, zda je plnění dovolené, nesmí tedy jít proti zákonu nebo odporovat dobrým mravům.

Pokud se budeme bavit o způsobech plnění poskytované dlužníkem, mohlo spočívat v několika možnostech. První z nich je *dare* – dát (zde byl předmětem obligace převod věcného práva); druhým je *facere* – učinit (např. zhotovení díla); *praestare* – poskytnout (např. záruku, rozdíl od *facere* není zcela určitý); *non facere* – nečinit (předmětem je zdržení se určitého chování). V některých učebnicích je pak ještě uváděna možnost *oportere*, což odpovídá povinnosti podle civilního práva. ¹⁸

---

¹⁷ Pokud se budeme bavit o smlouvách uzavřených v dobré víře, můžeme jejich platnost za určitých okolností připustit, jelikož vzniká nárok na náhradu škody.

¹⁸ SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s.139. ISBN 978-80-7380-334-6.

HRDINA, Ignác Antonín a DOSTALÍK, Petr. Přehled římského práva soukromého: ke státní souborné zkoušce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s.75. ISBN 978-80-7380-235-6.

2.2. Závazkové právo v českých zemích ve středověku a novověku

Pokud bychom se chtěli podívat na vývoj závazkového práva v českých zemích od jeho samého počátku, budeme se muset jen dohadovat. První zmínka o jistém mezistupni vývoje totiž pochází až z roku 965 n. l., do té doby bychom mohli závazkové právo nalézt asi jen v jednoduché naturální směně, která se až s postupným rozvojem hospodářství pomalu proměňovala na peněžní směnu.

Největší rozvoj nastal až za feudální společnosti po vzoru římského práva, stejně jako v ostatních zemích Evropy, a to nejen za doby feudalismu, ale samozřejmě i v dobách pozdějších. Hybnou silou byla potřeba růstu kapitálu a rozvoj směny, obchodu a řemeslné výroby.

Nejdůležitější pro vývoj závazkového práva byla úprava kupní neboli trhové smlouvy, která patří mezi nejstarší typy závazkových smluv, rozvíjela se ale také smlouva darovací, o nájmu, o úschově, o půjčce a další. Spolu se smlouvami pak můžeme pozorovat rozvoj i jejich doprovodných institutů jako je např. ručení za vady. Rozvoj závazkového práva ale nebyl vůbec jednotný. Jelikož mluvíme o době, kdy byla společnost rozdělena do jednotlivých společenských vrstev, bylo samozřejmé, že i závazkové právo odpovídalo jednotlivým potřebám daných vrstev a vyvíjelo se tak nerovnoměrně. Největší rozmach závazkového práva můžeme spatřovat v městském právu.

Nejzákladnějším prvkem závazkové práva v této době můžeme označit *promissum* neboli slib, který se těšil oblibě díky své jednoduchosti a univerzálnosti. I zde můžeme shledat prvky římského práva, jelikož podstatným znakem slibu byla svobodná vůle projevu a bez ní byl celý slib neplatný. Další překážkou byly sliby nemožné, nečestné nebo namířené proti dobrým mravům. Postupem času se od ústních slibů přešlo ke slibům písemným.

Jak jsem již předeslala, dalším velice důležitým institutem byla smlouva trhová¹⁹, která se vyznačovala úplatným převodem vlastnictví. Právě úplatnost je hlavní znak odlišující ji od smlouvy směnné, která stála vyloženě na směně věci za věc. Směnná

---

¹⁹ Strany kupní smlouvy se nazývali *soukupové*. K jejímu platnému uzavření se postupem času vytvořilo několik symbolických aktů, jako např. *litkup*, což je slavnostní zapití uzavřené smlouvy.

smlouva měla hlavní využitá na venkově, ve městě je nazývána jako frajmark. Z kupních smluv pak byla nejlépe propracovaná smlouva o prodeji nemovitosti a to jak v právu městském, tak i zemském. Co se týče zemského práva, původní vyhlášení na dvorském sjezdu se zrušilo a bylo nahrazeno zápisem do zemských desek, které muselo být učiněno do 3 dnů v případě písemné smlouvy²⁰, nebo, v případě ústního prohlášení, muselo tak být učiněno před deskovými úředníky. U městského práva byl obdobně převod spojen se zapsáním do knih městských. V případě prodeje rodového majetku bylo městským právem zaručeno právo předkupní, avšak bylo omezeno jen na 14 dní. Výjimku tvořily jen osoby trvale žijící v cizině, u kterých byla lhůta 3 měsíce.²¹

Dalšími instituty byla již zmiňovaná půjčka a zápůjčka, jejichž hlavní rozdíl tkví v tom, že zatímco u půjčky přenechává půjčitel vypůjčitelu určitou nespotebitelnou movitou věc, u zápůjčky je předmětem věc movitá a zastupitelná.²² U zápůjčky měly být vráceny věci jen stejného počtu a druhu, minimálně stejné kvality, kdežto u půjčky totožná věc, o kterou se měl vypůjčitel starat, jako by byla jeho vlastní. Ve starém českém právu nebyl institut půjčky příliš rozvinut, pravděpodobně díky existenci naturálního hospodářství a vůbec malé potřeby úvěru.

Tady pak nastával problém právě u onoho specifického druhu půjčky, a to u půjčky peněz na úrok neboli úvěru. Kanonické právo úroky zakázalo (nejpozději od roku 1187)²³ a křesťané začali využívat jiné právní instituty a úvěry se mezi nimi uzavírali skrytě. Židů se samozřejmě křesťanské zákazy netýkaly, tudíž jejich úvěrové obchody byly zcela legální. Postupem času se ale situace změnila a 16. století přineslo zcela jiný stav, úročné půjčky byly povoleny s podmínkou, že maximální výše úroků bude stanovena zákonem. Výše úrokové míry nebyla vždy stejná, během 16. století jsme ji mohli zaznamenat v rozmezí od 6% - 10%. Úrokovou míru 6%, která byla stanovena r. 1543, převzalo i Obnovené zřízení zemské. Lichva je ale stále

---

²⁰ Platnost smlouvy zápisem do desek však podmíněna nebyla

²¹ Snad jen pro zajímavost, prodej nemovitostí po západu slunce byl městským právem zakázán.

²² Věci, u kterých „na váze, na míře a na počtu záleží“

²³ „Půjčujte a nic nečekejte zpět“ je biblické pravidlo, díky kterému byly úroky označena za lichvu. Ta byla zakázána a přísně trestána. Vracení půjčených peněz nesmělo znamenat navýšení kapitálu. Hlavní idea záporného postoje k lichvě vycházel z učení Tomáše Akvinského.

platný pojem a bere se za ní vymáhání všech vyšších úroků.²⁴ Stavovské právo za lichvu kromě nadměrných úroků považovalo také partyty, což je vlastně půjčování věcí místo peněz jako např. šperků, zbraní apod. a za jejich půjčení požadovali lichváři neúměrné úroky jako při zápůjčce.

Rozvoj pracovních smluv byl výsledkem dvojího obsahu institutu nájmu. Na jednu stranu šlo, stejně jako jsme zvyklí, o závazek, kdy pronajímatel úplatně poskytuje nájemci užívání určité věci, na druhou stranu mohla být předmětem nájemní smlouvy i situace, kdy si nájemce pronajal pronajímatele na vykonání určité práce. Postupně se tedy ze smlouvy nájemní vyvinuly smlouvy pracovní, konkrétně čelední, tovaryšské a učednické. Pokud čeledín uzavřel se zaměstnavatelem smlouvu, mohlo být na něm její plnění trestně vymáháno. Existovaly i zvláštní druhy pracovních smluv, které obsahovaly specifická ustanovení např. o náhradě škody, jednalo se o smlouvy žoldnéřské a služební smlouvy úředníků.

Mezi další instituty pak můžeme řadit např. úschovu nebo mandát, jejichž specifičnost spočívá v jejich založení na důvěře.

Dlouhý a pomalý vývoj můžeme v českém právu sledovat u ručení za závazky. Specifickým a velmi starým způsobem bylo ručení osobní svobodou, které jsem zmiňovala již ve vývoji římského práva. Jeho nejstarší podoba byla spojena se zotročením dlužníka věřitele. „*Nejjednodušší jeho středověkou formou bylo, že se dlužník, který se octl v prodlení, stal věřitelovým vězněm. Zadržován pak mohl být až do splnění svého dluhu. (...) Věřitel pak měl držet dlužníka na bezpečném místě a měl ho živit tak, aby nezemřel. (...) Poté byl propuštěn, přičemž se musel zavázat, že bude svůj dluh splácet ze svého výdělku, věřitel se dokonce mohl hojit na jeho majetku.*“²⁵

Věřitel měl možnost zažádat o vydání tzv. zatýkacího listu, díky kterému pak mohl být dlužník uvězněn.

---

²⁴ Pro Židy tato omezení neplatila a jejich úroky dosahovaly do zcela jiné výše, v 15.století jsou zaznamenány případy, kdy soudy přiznaly úrok i 86%

²⁵ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. České právní dějiny. 2., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s.168-169. ISBN 978-80-7380-257-8.

Výslovný zákaz ale platil pro soukromá a svévolná vězení. Měšťané tak měli svá vězení na radnici, vždy oddělená od ostatních kriminálních.

Další formou ručení bylo tzv. ručení ctí a vírou. V praxi to znamenalo, že pokud by dlužník závazek nesplnil, přišel by o svou čest a s ní i o svou právní subjektivitu. Ačkoliv se to nemusí zdát, šlo o velice závažný závazek.²⁶ Věřitel mohl v případě dlužníkovy neplnění ho beztrestně hanět povolenými nadávkami, jednalo se o tzv. lání, a tím prohlašovat dlužníka za bezectného jak ústně, tak formou tzv. lacích listů. Nutno podotknout, že se jednalo o opravdu hanlivé výrazy, jak se můžeme dočíst v Knize Drnovské. Tento institut se u nás udržel přibližně do konce 16. století, než byl zrušen.

Dalším typem zajištění závazku bylo rukojemství, jednalo se o velice častý způsob. Do závazku přistupuje další osoba, tzv. rukojmí či ručitel, která se zavazuje spolu s dlužníkem závazek splnit. V původní formě rukojemství se mohl věřitel obránit na ručitele jako na prvního, postupem času se ale ručení rukojmího stalo subsidiárním, tedy věřitel se na něj mohl obrátit až v případě, že jeho pohledávka nebyla splněna dlužníkem. Rukojmí pak mohl na dlužníkovi zaplacenou částku vymáhat.

Dlouhým vývojem také prošlo zajištění závazku spočívající v ručení jměním. Nemuselo vždy jít o celé jmění bez omezení, později se začala více využívat jen určitá část, určitá nemovitost či specifická movitá věc, které se říkalo zástava. U věcí movitých šlo o jednoduché předání věci věřiteli, který ji měl původně do doby zaplacení, až později na dobu určitou. Pokud dlužník svůj závazek nesplnil, propadla věc věřiteli, a ten na ní mohl umořit svou pohledávku. U věcí nemovitých byla zástava poněkud složitější. Nejdříve se zastavená nemovitost stávala vlastnictvím věřitele, který ji po splacení dluhu vrátil zpět, jednalo se o zástavu s držbou. Později, přibližně od počátku 16. století, se začala objevovat zástava bez držby neboli hypotéka, která vznikla dohodou stran a byla zapsána do knih.

Kromě zástav smluvních existovaly i zástavy soudní, v městském právu se pak můžeme setkat i se zástavami vznikajícími ze zákona.

---

²⁶ Podle slov Koldína „Předkové naši, nežby měli nad závazky ctí a víry své zapomenouti, raději o hrdla přicházeli.“

2.3. Závazkové právo v ABGB

2.3.1. Historie Všeobecného občanského zákoníku²⁷

Všeobecný občanský zákoník²⁸ patří mezi důležité a zásadní kodifikace soukromého práva. Vznikl na přelomu 18. a 19. století a společně s francouzským Code Civil (1804) a pruským Všeobecným zemským právem (1794) patří do skupiny přelomových kodifikací, což nám značí i fakt, že jak Code Civil, tak ABGB jsou dodnes stále platné. V České republice byl zákon platný až do roku 1950.

Přípravy a vývoj Všeobecného občanského zákoníku (dále jen VOZ) byla záležitost trvající téměř 60 let. Kodifikační proces byl započat okolo roku 1792 / 1793 na základě dvou pamětních listů, které přesvědčovaly a vyzdvihovaly přednosti kodifikací dědičných zemí. Na základě tohoto popudu ustanovila tehdejší panovnice Marie Terezie komise²⁹, které měly za úkol vytvořit zákon, který by byl kodifikací pro celé soukromé právo. V roce 1766 tak byl hotový návrh tzv. tereziánského zákoníku neboli Codex Theresianus. Zákoník však nebyl schválen. Byl mu vytýkán jeho obrovský rozsah a až moc znatelný vliv římského práva. Zákoník byl tedy vzat k přepracování a roku 1774 byla hotova druhá, zkrácená verze. Ani ta však nebyla přijata.

Další práce na kodifikaci pak pokračovaly až za doby panovníka Josefa II. a roku 1787 vešel v platnost josefínský zákoník.³⁰ Josefův nástupce, Leopold II. však povolal komisi novou a požadoval nový návrh, jelikož josefínský zákoník se zdál být společnosti příliš radikální.³¹ Komise došla k návrhu, nazývaného jako Martiniho návrh (podle předsedy komise Karla Antona von Martini), který vešel v platnost jako

---

²⁷ Dvořák, Jan a kol. 200 let Všeobecného občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. s.41-44. ISBN 978-80-7357-753-7.

²⁸ Ve svém německém originále se nazývá *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*, zkratka **ABGB**

²⁹ Komise byly dvě, jedna se nazývala kompilační a druhá revizní. Obě byly nakonec spojeny v tzv. grémium.

³⁰ Jednalo se o přepracovanou první část zkrácené verze zákoníku z roku 1774.

³¹ Josefínský zákoník byl na svou dobu velice pokrokový např. ve věcech týkajících se lepšího postavení nemanželských dětí.

„Západohaličský zákoník“ roku 1798. Zákoník byl dále upravován a jeho ustanovení byla zohledňována také vůči francouzskému Code Civil a pruského Všeobecnému zemskému právu. Ve své finální podobě se pak představil 1.6. 1811, s platností od 1. ledna 1812.

2.3.2. Obligace ve Všeobecném občanském zákoníku

ABGB se skládá z Úvodu a tří dílů. Je důležité zmínit, že již odděluje práva věcná od tzv. osobních práv k věcem, v nichž můžeme nalézt závazkové vztahy tak, jak je známe dnes. Obecná ustanovení o obligacích jsou popsána v díle třetím společně s obecnými ustanoveními práva věcného. Obligace v ABGB tvořily jeho nejrozsáhlejší část. Jednotlivé instituty byly upraveny v dílu druhém, oddíl druhý - O osobních právech k věcem, a jak již bylo řečeno, závazkovým právem obecně se zabýval díl třetí, jež byl dále členěn na 4 hlavy: hlava první pojednávala „o utvrzení práv a závazků“, hlava druhá „o změně práv a závazků“, hlava třetí „o zrušení práv a závazků“ a hlava čtvrtá „o promlčení a vydržení“.³²

V hlavě první (§1342 -1374) se dočteme, jakým způsobem se realizovalo utvrzení práva, tedy zajištění závazků.

Podle ABGB jsou možné způsoby dva a to závazkem třetího nebo zřízením zástavy. Závazek třetího lze dále realizovat dalšími dvěma způsoby a to buď jako rukojmí nebo spoludlužník, přičemž hlavní rozdíl tkví v tom, že u rukojemství je první dlužník dlužníkem hlavním a rukojmí nastupují jen jako dlužník náhradní, kdežto u spoludlužnictví nastává situace dlužení společenství spoludlužníků.³³

Zástavní smlouva pak sloužila ke zřízení zástavy movité či nemovité věci, přičemž zastavení věci movité se uskutečnilo předáním a zastavení věci nemovité muselo být zapsáno do veřejných knih.³⁴

---

³² Důkladnější a systematictější dělení nám může nabídnout až německý občanský zákoník (BGB) z konce 19.století, kde je závazkové právo upraveno samostatně. Nejenže jsou v ABGB obecná ustanovení zařazena až na konec zákoníku, nýbrž s nimi současně jsou ve třetím oddíle upravena i obecná ustanovení práv věcných

³³ §1343 - 1347 z. č. 946/1811 Sb., Všeobecný občanský zákoník

³⁴ §1368 z. č. 946/1811 Sb., Všeobecný občanský zákoník

V hlavě druhé (§1375 – §1410) nalezneme ustanovení upravující změnu vzájemných práv a závazků věřitele a dlužníka. Hned v § 1375 se dozvíme, že změna je závislá na jejich vůli a může nastat v případě přistoupení nové osoby, ať věřitele nebo dlužníka, nebo i bez přistoupení nové třetí osoby. Možností změny můžeme v zákoníku nalézt pět druhů: novaci, narovnání, cessi, poukázku a převzetí dluhu.

Novace neboli obnova je taková smlouva, při níž původní závazek zaniká a vzniká závazek nový (§1377), přičemž ostatní práva spojená s původním závazkem, jako např. zástava nebo rukojemství, zanikají, pokud se strany nedohodnou jinak (§1378).

Narovnání neboli smír (§1380), který patří k dvoustranně závazným smlouvám, neboť obě strany se zavazují navzájem něco dát, učinit, nebo opomenout. Jednalo se o případy, kdy se mezi účastníky vyskytla sporná nebo pochybná práva. Za narovnání se ovšem nepovažuje situace, kdy bylo dlužníkovi s jeho svolením bezplatně prominuto pochybné právo, v tomto případě jde o darování (§1381), upraveno v §939.

Cesse neboli postup (§1392) je bezplatný i úplatný způsob změny závazku, který spočívá v přenesení pohledávky z jedné osoby na jinou, která ji přijme, a tak nastane změna přistoupením nového věřitele.

Poukázkou neboli assignací „*na plnění třetí osoby zmocňuje se příjemce (assignatář), vybrati plnění u poukázaného (assignáta) a tento se zmocňuje plnění onomu na účet poukazujícího (assignanta). Přímého nároku nabude příjemce poukazu proti poukázanému teprve tehdy, až ho dojde prohlášení poukázaného, že poukaz přijímá.*“³⁵

Posledním způsobem změny závazku je převzetí dluhu, které rozlišuje tzv. převzetí splnění (§1404), kdy třetí osoba slíbí dlužníkovi, že převezme jeho plnění, a za to mu ručí (věřiteli v tomto případě nevzniká žádné přímé právo), a tzv. převzetí dluhu (§1405), kdy třetí osoba prohlásí, že převezme dlužníkův dluh, a to se stane až se souhlasem věřitele.

Hlava třetí (§1411 - §1450) pojednává o zrušení práv a závazků a je uvedena ustanovením, které říká, že „*Práva a závazky jsou v takové souvislosti, že zánikem*

---

³⁵ §1400 z. č. 946/1811 Sb., Všeobecný občanský zákoník

*práva zrušuje se závazek, a zánikem závazku zrušuje se právo.*³⁶ Způsobů zrušení uvádí celkem sedm a jsou jimi placení, kompenzace, vzdání se, sjednocení, zkáza věci, smrt a projití času.

Poslední čtvrtá hlava (§1451 - §1502) se věnuje promlčení a vydržení.³⁷

2.3.3. Závěrem

Ačkoliv bychom mohli kodexu (jako celku) vytýkat řadu věcí jako jeho rozdrobenost, nesystematičnost a v některých případech až zbytečnou podrobnost, nemůžeme mu upřít jeho stěžejní význam. Jednalo se o kodex, který položil základy pro novodobé soukromé právo, a to nejen na našem území. Jeho normy se aplikovaly téměř 140 let a jeho vliv na soukromé právo jak ho známe byl nesmírný.

Po vytvoření samostatné Československé republiky byl ve své podobě převzat a ustanoven novým občanským zákoníkem. Tato situace si samozřejmě našla řadu kritiků poukazující právě na jeho nesystematičnost, stěžovali si, že jde o německy psaný zákoník, vytvořený za doby rakouské monarchie, ale hlavně cítili potřebu vytvořit si čistě český zákoník odpovídající soukromoprávním potřebám té doby. Práce na novém zákoníku započaly krátce po vzniku republiky a po několika letech, na počátku 30. let, byla hotova nová osnova, základem se velice podobající rakouskému ABGB.³⁸ Kodifikační snahy ale bohužel nemohly být dotáhnuty do konce. Když už měl být konečně nový zákoník schválen a přijat Národním shromážděním, nešťastné události spojené s „Mnichovem“ roku 1938 byly prvním velkým nárazníkem. Definitivní konec pak pro nový občanský zákoník znamenal 15. březen 1939, den, kdy začala 2. sv. válka.

---

³⁶ §1411 z. č. 946/1811 Sb., Všeobecný občanský zákoník

³⁷ §1451 z. č. 946/1811 Sb., Všeobecný občanský zákoník – *“Promlčení jest zánik práva, jež nebylo vykonáno po čas zákonem stanovený.”*

§1452 z. č. 946/1811 Sb., Všeobecný občanský zákoník – *“Bylo-li promlčené právo vzhledem k zákonnému držení zároveň na jiného přeneseno, nazývá se právem vydrženým a způsob nabývací vydržením.”*

³⁸ Odlišná úprava byla znatelná např. u norem týkajících se rodinného práva

2.4. Závazkové právo v Občanském zákoníku 1950

Události února 1948 sebou mimo jiné nesly i potřebu přestavit a překopat soukromé právo tak, aby odpovídalo potřebám nového socialistického státu. Celý proces utváření demokratického soukromého práva, který probíhal již od 17. století, se začal zdát zcela zbytečným vedle potřeb a zájmů nových, které přestavily právní řád ve jménu dělnické třídy. Prvním střípkem postupné likvidace demokratického právního řádu byl právě nový občanský zákoník z.č. 141/1950 Sb., který se stal účinným od 1. ledna 1951. Jeho vydání znamenalo konečné sjednocení občanského práva na celém území Československa, jelikož se recepce ABGB nevztahovala na území Slovenska.

Závazkové právo (a stejně tak i ostatní instituty) prošlo proměnou k „lidovějšímu“, jednoduššímu a socialističtějšímu vzezření. Závazkové právo bylo v zákoníku upraveno ve čtvrté části a dalo by se říci, že vzhledem k veškerým okolnostem bylo upraveno solidně a systematicky. V obsahu jednotlivých hlav 11 – 33 byl postupně definován vznik a obsah závazků, změny v obsahu závazků, změny v osobě věřitele nebo dlužníka, zajištění závazků, zánik závazků, závazky k náhradě škody a závazky z bezdůvodného obohacení.

Již v úvodním ustanovení v §211 se můžeme dočíst, že *„Závazky vznikají z provádění jednotného hospodářského plánu, z právních úkonů, zejména ze smluv, dále ze způsobení škody, z bezdůvodného obohacení a z jiných v zákonech uvedených skutečností.“*³⁹ Ačkoliv zákoník stále rozlišuje závazky, po vzoru římského práva, z kontraktů, kvazikontraktů, deliktů, kvazideliktů a jiných důvodů, hospodářské plánování, zařazené hned na počátek právní formulace, dostal prioritu číslo jedna.⁴⁰ Smlouvy byly v zákoníku upraveny podobně jako v ABGB, ale v mnohem stručnější podobě a hlavně s dodatkem, že *„provádění jednotného hospodářského plánu zabezpečuje se smlouvami zvláště přízpusobenými potřebám hospodářského plánování. Podle potřeb hospodářského plánování mohou orgány k tomu příslušné*

³⁹ §211 z č.141/1950 Sb., Občanský zákoník (ve znění účinném k 1.1.1951)

⁴⁰ Jedná se o obligace s obecným hospodářským významem, což byly ty, které zakládali právní vztah mezi právníckými osobami.

*uložit určitý závazek.*⁴¹, s tím, že potřebou hospodářského plánování mohlo být v té době téměř cokoliv. Pokud byla buržoaznímu právu vytýkána jeho benevolentnost spočívající v institutu tzv. volné smlouvy, můžeme s klidem konstatovat, že v socialistickém zákoníku není po smluvní svobodě ani památka. Základním bodem pak byla úprava tzv. hospodářských smluv⁴², o nichž se v §251 se můžeme dočíst, že *„vyžadují-li toho potřeby hospodářského plánování, mohou orgány k tomu příslušné změnit závazky z právních poměrů důležitých pro splnění jednotného hospodářského plánu.*⁴³ Příslušné orgány tak měly možnost vstupovat do kontraktačních procesů jiných osob a dokonce i rušit jejich závazky, pokud to bylo důležité pro splnění hospodářského plánu.

Cílem závazkových vztahů již neměla být snaha získání zisku (v socialismu vnímána jako vykořisťování slabších), nýbrž uspokojení a splnění hospodářského plánu, který představoval základ socialistického hospodářství.

V porovnání s věcnými právy není zásah do práv závazkových tak značný. Stále přetrvává zachování řady tradičních institutů, stejně jako dodržení zřetelné hranice mezi věcnými a obligačními právy. Dalo by se říci, že právě institut obligací v tomto zákoníku zachovává, alespoň zdánlivě, určitou návaznost vůči ABGB, právě díky jejich obdobné úpravě. Po deklarování dosažení socialismu v nové československé ústavě z roku 1960 však bylo potřeba sepsat nový kodex soukromého práva, který by lépe odpovídal nově nastavené ideologii komunismu. Tak byl zákoník, po svých 14ti letech platnosti, nahrazen zákoníkem novým, který po demokratickém soukromém právu nezanechal ani památka.

---

⁴¹ §212 odst.1 z. č.141/1950 Sb., Občanský zákoník (ve znění účinném k 1.1.1951)

⁴² Úprava hospodářským smluv byla v první řadě upravena speciálními předpisy, občanský zákoník působil subsidiárně.

⁴³ §251 z. č.141/1950 Sb., Občanský zákoník (ve znění účinném k 1.1.1951)

Prakticky tak mohla státní administrativa donutit státní podnik uzavřít smlouvu s jiným podnikem, samozřejmě v zájmu hospodářské politiky státu.

2.5. Závazkové právo v Občanském zákoníku 1964

Jakkoliv byl zákoník z roku 1950 poznamenán vlivem marxisticko-leninistických snah, můžeme s klidem říci, že obsah nového občanského zákoníku jimi byl přímo zdeformován. „*Občanský zákoník 1964 svojí radikálností předčil dokonce model sovětského občanského práva, představený v základech občanského zákonodárství svazu SSR a svazových republik v roce 1961. Můžeme ho tak považovat za jeden z nejinnovativnějších, resp. nejkurioznějších občanských zákoníků historie kontinentálního právního systému*“⁴⁴

Nový občanský zákoník vznikl v duchu v nové ústavy, která byla symbolem dosažení socialismu, a uváděla nový směr: cestu k dosažení komunismu. Tím započal proces radikalizace a transformace společnosti. Netřeba dodávat, že celá idea byla v ostrém kontrastu s realitou, kde se vytyčené cíle a plány neplnily ani zdaleka.⁴⁵ Základem nového zákoníku měl být progresivní hospodářský vývoj a rozvinutá socialistická společnost, stejně jako to bylo zakotveno v nové Ústavě z roku 1960. Starý občanský zákoník byl považován za brzdící element, nezdál se být korespondující s novou ideou komunismu, ke které měla společnost nově směřovat. Velké množství tradičních institutů bylo vypuštěno nebo alespoň vytlačeno na okraj a místo nich byly zavedeny instituty alternativní.⁴⁶

Definovat závazkové právo v zákoníku 1964 není lehkým úkolem, jelikož s pojmem „závazkové právo“ zákoník nepracuje, což nám může být jasné již z preambule, ve které stojí, že „...*ustanovení občanského zákoníku směřují k upevňování socialistických ekonomických i ostatních společenských vztahů a k překonávání přežitků ve vědomí lidí a pomáhají tak vytvářet předpoklady pro přeměnu vztahů socialistických ve vztahy komunistické.*“⁴⁷ Pokud bychom se pokusili najít alternativu závazkových vztahů, mohli bychom hovořit o osobním užívání a službách, které se

⁴⁴ KUKLÍK, Jan a kol. Dějiny československého práva 1945-1989. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011. s. 343. ISBN 978-80-87284-17-9.

⁴⁵ Jako příklad lze uvést třetí pětiletka, vyhlášená pro roky 1961 – 1965, která splněna nebyla.

⁴⁶ Alternativy osobního užívání a držby nahradily eliminované tradiční instituty jako např. nájemní smlouvu, služebnost, držbu, vydržení. Mimo jiné zavedly kodifikátoři i některé nové právnické pojmy a to z důvodu lepšího lidovějšího chápání.

⁴⁷ Preambule z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (ve znění účinném k 25.3.1964)

staly dominantním pojmem závazkového práva namísto smluv (jejichž pojem byl prozatím zachován). Služby měly odrážet státní centralismus v tom smyslu, že již nebylo potřeba právních vztahů mezi jednotlivci, nýbrž veškeré potřeby a uspokojení měl zajišťovat stát právě prostřednictvím tzv. služeb⁴⁸. Právě služby měly být náhradou tradičních závazkových institutů⁴⁹ a jednalo se tedy o závazkový vztah mezi socialistickou společností a jednotlivcem, závazky vznikající mezi občany navzájem byly od výše uvedených služeb důrazně odlišovány.⁵⁰

Stát se tedy stal hlavním článkem k uspokojování potřeb občanů a bylo jedno, zda se jednalo o potřeby kulturní, sportovní, společenské či jiné. Pro tuto potřebu zřizoval socialistické organizace, které měly uspokojovat tu kterou oblast, pro kterou byly zřízeny.⁵¹ Stát tak začal vytlačovat poslední zbytečky soukromého sektoru a postupně se snažil monopolizovat spotřebitelskou poptávku.

Můžeme tedy říci, že pojem služeb byl určujícím prvkem závazkového práva, zatímco tradiční instituty smluvního práva byly odsunuty na okraj. Stát počítal s tím, že občané budou své potřeby uspokojovat právě u socialistických organizací a tradiční smlouvy uzavírané mezi jednotlivci již nebudou dále potřebovat. Tento předpoklad se však ukázal nesprávným.

Nedostatky v zajišťování služeb socialistickými organizacemi tak měly být řešeny tzv. občanskou výpomocí⁵², která spočívala v pomoci jednoho občana druhému, samozřejmě vše v souladu se socialistickou společností, tím, že mu na jeho žádost poskytne půjčku, vykoná práci nebo pomůže obdobným způsobem. V praxi se ovšem jednalo o nezřetelně vymezený institut snažící se probudit snahu o budování kolektivního ducha a určitým způsobem podpořit výpomoc mezi občany. Výsledkem se stalo tzv. melouchaření, které spočívalo v nabízení především řemeslných prací, a občanům nabízelo alespoň malou možnost přivýdělku a zároveň tak vyplňovalo mezeru ve službách, které měl poskytovat sám stát.

---

⁴⁸ Definice pojmu služeb byla upravena v §222: Službami socialistické organizace poskytují občanům věcná plnění, výkony, jakož i jiná plnění k uspokojování hmotných a kulturních potřeb.

⁴⁹ Institut „prodej v obchodě“ nahradil tradiční kupní smlouvu.

⁵⁰ Závazky vznikající mezi socialistickými organizacemi byly upraveny samostatně v hospodářském zákoníku.

⁵¹ Jako příklad můžeme uvést Jednotu, sloužící k prodeji potravin, cestovní kancelář Čedok nebo knižní nakladatelství Albatros.

⁵² Upravena v § 384 - §389 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (ve znění účinném k 25.3.1964)

Smlouvy, ačkoliv měly být i nadále základem závazkového práva, byly odsunuty pouze do úvodních obecných ustanovení zákona, ač dříve jim bývala vymezena samostatná část. Služby byly naopak samostatně upraveny v části čtvrté §222 - §383 a fungovaly jako speciální úprava k obecné úpravě smluv. Největší rozdíl ale spočíval v odmítnutí tradičních institutů, které byly nahrazeny právě nově typizovanými službami. Například tradiční kupní smlouvu nahradil prodej v obchodě (§239 a násl.), smlouva o dílo byla upravena ustanovením o zhotovení věci na zakázku (§263 a násl.), nájemní smlouva byla zcela zrušena a nahrazena podivným institutem osobního užívání.

Ať byl obrázek socialistické společnosti, o níž se měl ve všech ohledech starat stát, nakreslen sebezobecněji, realita byla poněkud šedivější. Sliby o postupném zvyšování kvality a životní úrovně obyvatelstva se ukázaly více než scestné a monopolizace ekonomických odvětví chybná. Nedostatkové zboží ve všech možných průmyslových odvětvích byl zcela běžný jev a nízká kvalita řemeslných služeb stejně tak. To vše vedlo k postupnému rozvoji černého trhu se zbožím a službami.

U občanského zákoníku z roku 1964 se nepočítalo s jeho dlouhou účinností, kvůli vidině budoucího dosažení komunismu a s tím spojenou potřebu právní předpisy patřičně předělat. K vytvoření nového zákoníku ale nedošlo a tak veškeré změny probíhaly prostřednictvím neskutečné řady novelizací. Významnou a rozsáhlou novelou je novela provedená z.č. 131/1982 Sb., která ve svém obsahu zásadně změnila znění občanského zákoníku a navrátila řadu zrušených tradičních institutů.⁵³ Události spojené s rokem 1989 pak přinesly další vlnu reforem a novelizací. Další novela, provedená z.č. 509/1991, přinesla zpět pojem závazkového práva, závazkového práva smluvního, pojmy závazkového právního vztahu a závazku samotného. Ve stejném roce byl přijat i nový obchodní zákoník, který rovněž obsahoval normy závazkového práva.

---

⁵³ Byl navrácen institut držby a vydržení, zavedeny účinky relativní neplatnosti právních úkonů, upravena řada majetkových vztahů a další instituty, jejichž obnova byla žádána praxí.

3. Současná platná právní úprava závazkových vztahů

3.1. Závazkové právo v českém právním řádu

Občanské právo je jedním z podsystémů českého právního řádu a je dále vnitřně členěno a organizováno do dalších, menších, podsystémů, které odrážejí různé společenské vztahy, které je třeba regulovat. Závazkové právo je jedním ze základních podsystémů, které občanský zákoník upravuje. Závazkové právo upravuje jednotlivé formy společenské směny hodnot, přičemž se předpokládá, že půjde o hodnoty majetkové povahy. Zároveň také poskytuje ochranu majetkovým vztahům v rámci občanského práva.⁵⁴ Samotnou úpravu závazků nalezneme v z.č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, konkrétně v jeho osmé části (§488 - §852k). Jedná se o úpravu závazkového práva smluvního. Závazkové právo deliktní je upraveno v části šesté, konkrétně se jedná o právní úpravu odpovědnosti za škodu a bezdůvodného obohacení. V obecné části týkající se závazkového práva nalezneme jen ta ustanovení, která platí subsidiárně pro všechny závazky. V případě, že se na ně vztahuje úprava speciální pro jednotlivé závazky, použije se ta.

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, původní plán nepočítal s tím, že by účinnost občanského zákoníku vydaného v roce 1964 byla delší než pár let. Skutečnost však vypadá jinak a zákoník se v právním řádu udržel téměř 50 let. Samozřejmě by nikdy neobstál ve své původní podobě a tak díky řadě novelizací funguje i nadále, jeho obsah se však diametrálně odlišuje. V dnešní podobě můžeme v zákoníku opět najít navrácené tradiční instituty, doplněné kusé, neúplné a někdy úplně chybějící ustanovení obecné části např. o vzniku závazků nebo právech a povinnostech vyplývajících ze závazků, a obecně se dá říci, že všechna ustanovení byla upravena tak, aby odpovídala dnešním moderním potřebám.

---

⁵⁴ V tomto případě se jedná o závazky vznikající z občanskoprávních deliktů.

3.2. Pojem závazku a závazkového právního vztahu

Závazek⁵⁵ je relativní⁵⁶ občanskoprávní vztah, vznikající mezi dvěma nebo více konkrétně určenými subjekty. Stejně jako pro další občanskoprávní vztahy i pro vztah závazkový je charakteristické jejich rovnoprávné postavení. Jedná se o majetkový vztah s relativní povahou, který může vznikat jen mezi konkrétně určenými subjekty. Subjekty mají k sobě navzájem protikladné postavení vyznačující se tím, že zatímco jedna stran má právo po druhé straně požadovat nějaké plnění, strana druhá má povinnost toto plnění poskytnout.

Poskytované plnění může mít různé formy, např. něco udělat, něco dát, a zpravidla se nazývá dluhem. Subjekt, který má plnění poskytnout, se pak nazývá dlužník neboli povinný. K němu protikladnou stranou je věřitel neboli oprávněný. Obecně tedy můžeme říct, že závazkové právo upravuje vztahy mezi věřiteli a dlužníky.⁵⁷ Jedná se o označení s obecnou platností, nemůžeme tedy říci, že by se toto názvosloví používalo jen u peněžitých plnění, dlužník nemusí dluhovat jen peníze.

V § 491 se dočteme, že „Závazky vznikají zejména ze smluv tímto zákonem výslovně upravených; mohou však vznikat i z jiných smluv v zákoně neupravených a ze smíšených smluv obsahujících prvky různých smluv.”⁵⁸ Rozlišujeme tedy několik typů závazkových vztahů. Závazky z těch smluv, které upravuje přímo zákon⁵⁹, dále závazky z innominátních (nepojmenovaných) smluv a jako poslední závazky smíšené. Obecně pak ale jde o závazky z právních úkonů, z prodlení, ze způsobení škody, z odpovědnosti za vady nebo bezdůvodného obohacení.

---

⁵⁵ Smysl pojmu závazek neboli obligatio znamená být k něčemu nucen, povinen a případně i donucen.

⁵⁶ Hlavní rozdíl mezi absolutními a relativními občanskoprávními vztahy je ten, že u absolutních vztahů působí povinnost nerušit vlastnický vztah erga omnes, tedy vůči všem, kdežto u vztahů relativních působí jen v rámci daného vztahu. Nelze tedy chování, které je předmětem daného vztahu, požadovat od třetích osob.

V některých učebnicích ovšem považují dělení občanskoprávních vztahů na relativní a absolutní za zastaralé a nepřesné, jelikož tvrdí, že všechny občanskoprávní vztahy jsou absolutní (jelikož nikdy nikdo nemá právo rušit jiného na jeho právech), ale některé z nich jsou navíc ještě relativní.

⁵⁷ V latinských názvech se pak jedná o kreditora (věřitele) a debitora (dlužníka)

⁵⁸ §491 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁵⁹ Jedná se např. o kupní smlouvu, nájemní smlouvu, darovací smlouvu, smlouvu o dílo atd.

Závazkový právní vztah je založen na několika hlavních zásadách, které se samozřejmě prolínají celým soukromým právem. První zásadou je již výše zmíněné rovnoprávné postavení subjektů⁶⁰, další je zásada smluvní volnosti⁶¹ a třetí důležitou pak zásada zákazu měnit závazky bez souhlasu jejich stran, ledaže by zákon výjimečně stanovil jinak.⁶²

3.3. Subjekty závazkového právního vztahu

Obecně mohou subjekty být fyzické i právnické osoby, včetně státu, obcí a krajů jako osob právnických. To je stejné u všech občanskoprávních vztahů. Stejně jako u všech ostatních společenských vztahů musí mít vždy minimálně dva subjekty, může jich být ale mnohem více.

Subjekty závazkového právního vztahu jsou již výše zmíněný dlužník a věřitel, nutno ovšem podotknout, že některé závazkové vztahy s sebou nesou specifické, zpřesňující označení svých subjektů. Jako příklad můžeme uvést smlouvu o výpůjčce, kde jsou subjekty půjčitel a vypůjčitel, smlouvu o nájmu, kde jsou subjekty nazývány jako pronajímatel a nájemce, prodávajícího a kupujícího v případě kupní smlouvy, dárce a obdarovaného u darovací smlouvy, nebo smlouvu o dílo, kde hovoříme o objednateli a zhotoviteli.⁶³

Podle počtu subjektů na každé straně vztahu můžeme hovořit o závazcích jednoduchých nebo společných. U jednoduchých závazků je na každé straně vztahu vždy jen jeden subjekt, jedna osoba v právním smyslu.⁶⁴ O společné závazky se pak jedná, pokud je alespoň jedna ze stran složena z více subjektů, je tedy buď více věřitelů nebo dlužníků. V takovém případě hovoříme o pluralitě subjektů, kterou můžeme dále dělit na pluralitu aktivní, jde o případy, kdy je více subjektů na straně věřitele, o pluralitě pasivní pak hovoříme v případech, kdy je více subjektů na straně dlužníka. U společných závazků jsou subjekty vystupující na jedné straně zpravidla

---

⁶⁰ §2 odst.2 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁶¹ §2 odst.3 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁶² §493 odst.3 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁶³ Bez ohledu na označení stran závazkového vztahu mají vždy postavení věřitele a dlužníka

⁶⁴ Je jedno, pokud jde o akciovou společnost s tisíci akcionářů nebo o stát s miliardou občanů. Stále vystupují jako jeden jediný subjekt.

společnými nositeli práv a povinností, které ze závazkového vztahu vyplývají. Samozřejmě na jedné straně závazku můžeme nalézt subjekty různého typu, to znamená, že na jedné straně může např. stát fyzická i právnická osoba.⁶⁵

Od společných závazků musíme odlišovat závazky vícestranné, které se jim velice podobají. Na rozdíl od společných závazků, kde vystupuje více subjektů na jedné straně, se u vícestranných závazků vyskytuje více stran. Každá z nich je pak nositelem svých vlastních práv a povinností, „ *které mohou směřovat buď vůči všem ostatním stranám v jakémsi souřadném postavení, nebo vůči jedné či druhé straně, kdy právům a povinnostem jedné strany k druhé neodpovídá suma práv a povinností jedné strany k třetí apod., ve svém úhrnu však tvoří harmonický, vzájemně se doplňující soubor dluhů a pohledávek.*“⁶⁶

Dalším typem závazků jsou závazky ve prospěch třetích osob. Z dikce zákona plyne, že se jedná pouze o závazky ze smluv. V tomto případě se dlužník, který se nazývá prominent, zaváže věřiteli – promisarovi, že poskytne určité plnění třetí osobě – tertiovi. Třetí osoba se tak na vzniku závazku vůbec neúčastní a subjektem vztahu se stane až ve chvíli projeveného souhlasu. Do té doby má právo na plnění věřitel.

Posledním typem závazků jsou pak závazky k tíži třetích osob, ty však občanský zákoník nezná a tudíž ani nereguluje. Není možné, aby vznikl závazek ze smlouvy osobě, která není ani jednou ze smluvních stran.

3.4. Předmět závazkového právního vztahu

Charakterizovat pojem předmětu závazkového vztahu není zcela jednoduché a naráží na stejné problémy jako charakteristika pojmu předmětu občanskoprávních vztahů vůbec. Pojem předmětu závazkového vztahu totiž vnímáme jako speciální k obecnému předmětu občanských vztahů.

Obecným předmětem zpravidla bývá nějaké lidské chování, nepřímým předmětem zejména věci. Původně se tedy za předmět považovalo lidské chování, v závazkových

---

⁶⁵ Společné závazky mají vliv na charakter plnění a na vztah spoludlužníků či spoluvěřitelů. Charakter plnění nám závazky dále rozděluje podle dělitelnosti plnění na dělitelné a nedělitelné. Vztah spoludlužníků či spoluvěřitelů pak dělí závazky na solidární či dílčí.

⁶⁶ FIALA, Josef. Občanské právo 1 [Obecná část]. Brno: Doplněk, 1994. s.147. ISBN 80-210-0734-6.

vztazích označováno jako plnění, které mohlo spočívat v povinnosti něco dát, něco udělat, něco nedělat, něčeho se zdržet nebo něco strpět, tak, jak to známe již z římského práva. Občanský zákoník však veškeré výše zmíněné plnění označuje⁶⁷ za obsah závazu, nikoli jeho předmět, tudíž pohled na otázku předmětu závazku se postupem času změnil. Pokud tedy budeme vycházet z předpokladu, že pro předmět závazku platí obecně vše, co pro předmět občanskoprávních vztahů, za který je považováno lidské chování v přímé podobě a zejména věci⁶⁸ v podobě nepřímé, pak v případě závazkových vztahů je předmětem plnění, jehož se práva a povinnosti závazku týkají.

„Plnění je třeba odlišit od konkrétního chování stran závazkového právního vztahu. Plnění představuje modelovou kategorii, která vymezuje, jak je (ve shodě s obsahem závazku) povinen se chovat dlužník, resp. věřitel, aby plnění bylo možno považovat za poskytnuté. Naproti tomu podle konkrétního chování dlužníka, resp. věřitele, bude možno soudit, zda toto chování je v souladu s modelovým plněním, tj. zda je lze považovat za splnění konkrétního závazku.“⁶⁹

Stejně jako podle subjektů, i podle předmětu můžeme závazky dále dělit. Podle prvního dělení rozlišujeme závazky peněžité a nepeněžité. Peněžitým závazkem je takový vztah, jehož plněním je stanovená peněžní částka, která je určena jak měnou, tak výší obnosu, a peníze zde vystupují jako zákonné platidlo.⁷⁰ Nepeněžité závazky jsou pak charakterizovány jako ty, u nichž nejsou peníze předmětem plnění.⁷¹

Další dělení člení závazky na úplatné a bezúplatné⁷², kdy hlavním kritériem je otázka, zda si subjekty plnění poskytují vzájemně, jako např. u kupní smlouvy, nebo zda je plnění neekvivalentní, tudíž plní jen jeden ze subjektů (klasickým příkladem je darovací smlouva).

Třetí členění je na závazky s plněním jednotlivě, druhově nebo alternativně určeným, příp. alternativa facultas. Jednotlivě (individuálně) určené plnění má za předmět

---

⁶⁷ §494 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁶⁸ Nepřímým předmětem může být hmotná věc, faktická majetkově vyjádřená činnost či právo.

⁶⁹ FIALA, Josef. Občanské právo 1 [Obecná část]. Brno: Doplněk, 1994. s.149. ISBN 80-210-0734-6.

⁷⁰ Je od nich tedy třeba odlišovat všechny mince a bankovky, které slouží ke sběratelskému účelu.

⁷¹ Jedná se např. o směnu zboží za zboží, auto za byt apod.

⁷² Též nazývány jako závazky vzájemné – synallagmatické a závazky jednostranné – asynallagmatické.

individuálně určenou věc, která nelze zastoupit, např. umělecké dílo. Druhově (genericky) určené plnění závazků má za předmět věc určité druhu, množství a jakosti, nejčastěji se jedná o peníze. Předmět lze v tomto případě vymezit v různé míře konkrétnosti.⁷³ Závazky s alternativním plněním dávají dlužníkovi vybrat z několika možností plnění podle jeho uvážení a věřitel musí dlužníkuv výběr respektovat. Všechna alternativní plnění by měla být odpovídající hodnoty, stejně jako odpovídající užité hodnoty pro věřitele. Na rozdíl od toho alternativa facultas mají za předmět konkrétní plnění, a jen v případě, že dlužník není schopný ono plnění poskytnout, poskytne plnění náhradní.

Posledním dělením je na závazky s plněním jednorázovým, částečným, plněním ve splátkách, opětuujícím se a trvajícím.

Občanský zákoník v §455 dále vyjmenovává tzv. závazky naturální, u nichž právo neposkytuje možnost donucení dlužníka plnit, pokud sám nechce. Jedná se o závazky z her a sázek mezi fyzickými osobami, závazky z půjček do her a sázek mezi fyzickými osobami, závazky promlčené (u nichž se dlužník promlčení dovolal) a závazky neplatné pro nedostatek jejich formy.

3.5. Obsah závazkového právního vztahu

Obsah právního vztahu závazků je tvořen dvojicí subjektivních práv a subjektivních povinností, stejně jako obsah obecných občanskoprávních vztahů. U závazkových vztahů nazýváme povinnost jako dluh a právo jako pohledávku. Obsah závazků vychází z právně relevantních skutečností, kterými jsou zavazovací důvody. Takovým důvodem může být např. smlouva, závět s příkazem dědici splnit určitou povinnost, rozhodnutí státního orgánu nebo přímo právní předpis.

Právní povinnost závazkových vztahů spočívá podle §494 Občanského zákoníku⁷⁴ v určitém typizovaném chování, které může mít různou podobu. Můžeme mluvit o podobě aktivní, spočívající buď v předání určité věci nebo jiné hodnoty dlužníkem věřiteli (dare) nebo konání faktické činnosti (facere), nebo může mít podobu pasivní:

---

⁷³ Může např. chybět údaj o jakosti druhově určené věci, pak se věc nahrazuje v průměrné střední jakosti. Jedná se např. o případy zemědělských výrobků.

⁷⁴ §494 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

něco nedělat nebo se zdržet určitého chování, kterého by se jinak účastník zdržet nemusel (omittere), anebo strpět určité chování, které by účastník jinak strpět nemusel (pati).⁷⁵ Pasivní podoba plnění často vyplývá ze závazku jen jako vedlejší povinnost.

Předmětem povinnosti něco dát může být movitá i nemovitá věc, právo nebo jiná hodnota. Typicky jde o povinnosti vznikající ze smlouvy (kupní, půjčka apod.). Je důležité zmínit, že předmětem závazku může být i věc ještě neexistující v době vzniku závazku. Ve chvíli, kdy je závazek splatný, již ovšem existovat musí.

Povinnost něco vykonat spočívá v činnosti ve prospěch věřitele (jde např. o smlouvu příkazní) spočívající v jiném jednání, než je něco dát. Činnost nemusí být jednorázová, může to být i činnost dlouhodobá a to vykonávaná jak nepřetržitě, tak přerušovaně.

Povinnost zdržet se, opomenout nebo upustit od určitého jednání nastává jen díky závazku, za normálních okolností by k němu byl dlužník oprávněn.

Povinnost něco strpět se vyznačuje v nebránění jinému v určitém chování a zároveň v povinnosti dané chování snášet, ačkoliv nebyl závazku, dlužník by k tomu povinen nebyl.

Této povinnosti splnění odpovídá dlužníkovo subjektivní právo spočívající v požadavku na věřitele, aby jeho plnění přijal. Pokud nejsou dané povinnosti jak jedné, tak druhé strany splněny, může nastoupit sankce. Ta může spočívat např. ve změně obsahu závazku, o které budeme hovořit v následující kapitole. Nesplněním povinnosti zaplatit dluh se dlužník dostává do prodlení, ovšem pokud věřitel řádně a včasné plnění od dlužníka nepřijme, dostává se do prodlení sám věřitel, což může mít závažné následky.⁷⁶

Věřitelovo oprávnění na splnění dluhu má zpravidla právní nárok státního donucení⁷⁷ v případech, kdy dlužník nechce plnit.⁷⁸ Jak jsme již řekli v předchozí kapitole, není tento nárok absolutní, jelikož existuje skupina závazků, na níž se možnost státního

---

⁷⁵ FIALA, Josef et al. Občanské právo. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, ©2012. xxxi, s.159. Meritum. ISBN 978-80-7357-948-7.

⁷⁶ V době, kdy je věřitel v prodlení, nemůže se do prodlení dostat dlužník. V případě, že má dlužník povinnost platit úroky, po dobu věřitelova prodlení tuto povinnost nemá.

⁷⁷ §4 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁷⁸ Žalobní právo věřitele nalezneme v předpisech občanského práva procesního.

donucení nevztahuje (naturální obligace). Ve specifických případech je také možné dosáhnout realizace pohledávky svépomocí. Jedná se o případy, kdy hrozí bezprostředně neoprávněný zásah do práv.⁷⁹

Charakter plnění a jeho realizace je utvářena určitými zásadami. Jednou z nejdůležitějších zásad je zásada reálného plnění ze závazků a předpokládá takové chování dlužníka, které směřuje k poskytnutí takového plnění věřiteli, které co nejúplněji uspokojí jeho potřeby a zájmy. U závazků ze smluv můžeme projevy této zásady spatřovat v možnosti poskytnout jiné či alternativní plnění pouze za předpokladu, že bylo dojednáno. U závazků z deliktů můžeme zásadu seznat v možnosti uspokojení nároku z odpovědnosti uvedením do předešlého stavu.⁸⁰

Pokud se budeme bavit o terminologii, v rámci obsahu závazkových vztahů je třeba odlišovat dva pojmy, které bývají často směřovány nebo zaměňovány, jedná se o pojem dluhu a odpovědnosti vyplývající ze závazku. Zatímco dluh by se dal charakterizovat jako závazek dlužníka plnit, je závislý na vůli dlužníka, odpovědnost spadá do nucené realizace plnění a na vůli dlužníka již v podstatě nezávisí. Oba pojmy jsou však se závazkovým vztahem spjaty a jen v minimálním množství případů je nutné posuzovat je odděleně.⁸¹

Odpovědnost známe dvojího typu, věcnou a osobní, přičemž pro závazkové právo je typická odpovědnost osobní a v zásadě je v neomezeném rozsahu. To si můžeme vysvětlit tak, že dlužník za závazek odpovídá celým svým majetkem, případně i tím, který teprve nabude. V občanském právu můžeme nalézt dva případy, kdy je odpovědnost omezena. První případ nastává, pokud dlužník odpovídá jen určitou částí svého majetku, která je brána jako celek, v druhém případě sice dlužník odpovídá celým svým majetkem, ovšem jen do určité výše.⁸² Při věcné odpovědnosti, typické pro zástavní či podzástavní právo, odpovídá dlužník ne celým majetkem, ale nějakou konkrétní věcí, která slouží jako záruka uspokojení věřitele.

---

⁷⁹ §6 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁸⁰ Naturální restituice; §442 odst.2 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁸¹ Např. v případě naturální obligace nalezneme dluh, ale žádnou odpovědnost.

⁸² Oba případy se typicky vztahují k právu dědickému.

V některých případech je nutný tzv. důvod, aby bylo možné prokázat existující závazek. Občanské právo rozlišuje důvod právní (titul) a důvod ekonomický (kauza). Občanské právo odlišuje závazky kauzální a abstraktní a řešení jejich problematiky nalezneme v §495, který říká: „*Platnosti závazku nebrání, není-li vyjádřen důvod, na základě kterého je dlužník povinen plnit. Věřitel je však povinen prokázat důvod závazku, s výjimkou cenných papírů hromadně vydaných nebo jiných cenných papírů, pro které je zákonem stanoveno, že věřitel tuto povinnost nemá.*“⁸³ Většina závazkových vztahů je však založena na existenci právního důvodu, než kauzy.

V §497 je řešen institut odstoupení od smlouvy, který leží na pomezí mezi principem autonomie vůle a principem závaznosti smluv. Ustanovení umožňuje každé ze stran možnost sjednání odstoupení od smlouvy a s tím spojené odstupné, které ovšem nemá formu sankce, nýbrž formu projevu svobodné vůle účastníků upravit podmínky pro případ jednostranného odstoupení od smlouvy.⁸⁴

Jako poslední část obsahu zákonů najdeme v zákoně řešenou otázku plnění před uzavřením smlouvy⁸⁵, jež se považují za zálohu ve vztahu k plnění ze smlouvy.

---

⁸³ §495 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁸⁴ Odstoupení od smlouvy již není možné u účastníka, který už s částí plnil nebo část plnění přijal.

⁸⁵ §498 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

4. Změna v obsahu závazkových vztahů

4.1. Obecně ke změnám v obsahu závazků⁸⁶

Závazky ve své podstatě upravují společensko-ekonomické vztahy a zájmy subjektů a je nutné, aby se právě těmto zájmům a požadavkům dokázaly přizpůsobovat i po stránce právní. Žádoucím jevem je tedy možnost měnit jednotlivé prvky závazkového vztahu nejen před jeho vytvořením, ale i v jeho průběhu. Vzhledem k faktu, že závazkové vztahy jsou součástí systému občanského práva, a proto jsou také ovládány zásadami a principy vztahujícími se na občanskoprávní vztahy obecně, je to možné díky jednomu ze základních principů, kterým je princip smluvní svobody. Z něj vyplývá možnost účastníků kdykoliv dohodou změnit, včetně jen samotného obsahu již existujícího závazkového vztahu.

Závazek je v rámci závazkového práva tradičně chápán a charakterizován ve dvou základních významech, buď jako závazková právní povinnost⁸⁷ nebo jako závazkový právní vztah. Toto rozlišení je důležité pro každou změnu obsahu závazkového vztahu, vždy je třeba vyjasnit, zda se bavíme o změně závazkové povinnosti nebo závazkového právního vztahu. Nedostatek určení pak může v praxi vést k nejasnostem a nedorozuměním.

Změna závazkové právní povinnosti nastává, pokud se mění určitý prvek dané povinnosti, tedy jde o změnu v předmětu plnění, v čase, v místě nebo jakosti plnění. Právní skutečnost, která byla důvodem pro vznik závazku, zůstává, a k ní přistupuje nová právní skutečnost. Prvotní a nová právní skutečnost dohromady pak tvoří důvod k změně závazku. Strany jsou tedy vázány jak z původní skutečnosti, tak z nové, která změnu způsobila. V teorii je tato změna závazků obecně nazývána jako kumulativní novace. Změna je ovšem někdy tak zásadní povahy, že zákon klade požadavek, aby byl změněný závazek považován za úplně nový. Proto musíme

---

⁸⁶ čerpáno zejména z: FIALA, Josef a kol., Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 2 sv. Kodex.s. 925 – 926. ISBN 978-80-7357-395-9.

⁸⁷ Chápání závazku v užším smyslu, obsahem je povinnost dlužníka poskytnout přímé nebo nepřímé plnění a dále další skutečnosti, které ono plnění dále charakterizují a upřesňují, např. čas, místo a příp. i jakost plnění.

od kumulativní novace odlišovat pojem novace privativní, která nevede ke změně závazku, nýbrž k jeho zániku a následně ke vzniku závazku nového.⁸⁸ Aby se jednalo o změnu, je důležité, aby vedle sebe obě právní skutečnosti obstály. Změna závazkového vztahu ovšem nemusí být jen výsledkem dohody⁸⁹, která je ponechána čistě na libovůli stran závazku, mohou nastat i případy, kdy změna závazku nastává ze zákona.

V případě změny obsahu závazkového vztahu není v právní teorii zcela jasné stanovisko. Jde především o případy, kdy dochází ke změně závazkové povinnosti, která je obsahem daného vztahu. Podle občanského zákoníku jde také o případy, kdy se existující závazkový vztah rozšíří o novou povinnost, a tím se stane jeho součástí. Jde tedy o rozšíření původního obsahu o nové povinnosti. V praxi tak jde zejména o případy prodlení a to jak dlužníka, tak věřitele. V důsledku prodlení vznikají jednomu ze subjektů nové závazkové povinnosti, které do té doby neměl, a ty se sloučí s povinnostmi původními, které trvají v nezměněné podobě.

Již z logiky věci vyplývá, že k tomu, aby mohl být nějaký závazek měněn, je nutnost existence závazku samotného. Nelze tedy měnit závazek již zaniklý nebo takový, který zatím nevznikl. Ke změně závazku je nutný souhlas jeho stran, pokud zákon nestanoví jinak.

4.2. Změna závazku dohodou

Dohoda stran, jako jeden ze způsobů změny závazků, nebyla upravena ještě v občanském zákoníku účinném do 31.12.1991. Takovou dohodu bylo přesto možné uzavřít, ale podle §51 jako smlouvu nepojmenovanou. Do zákoníku se dostala až novelou č.509/1991, ačkoliv ji lze vyčíst i z obecného §2 odst.3⁹⁰. Dnes je změna závazku dohodou upravena v Občanském zákoníku v §516, kdy základem je

---

⁸⁸ úpravu nalezneme v §570 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁸⁹ úpravu nalezneme v §516 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁹⁰ „Účastníci občanskoprávních vztahů si mohou vzájemná práva a povinnosti upravit dohodou odchylně od zákona, jestliže to zákon výslovně nezakazuje a jestliže z povahy ustanovení zákona nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit.“

uvozovací ustanovení §516 odst. 1, který ve svém znění dává stranám možnost ujednat si změnu svých práv a povinností.⁹¹

„Podstatou změny závazkového právního vztahu dohodou (kumulativní novací) je, že k původní právní skutečnosti, která daný právní vztah založila, přistoupla další právní skutečnost, která mění práva a povinnosti z původního právního vztahu.“⁹²

Jako právní důvod zde vystupují právní skutečnosti, podmínkou ovšem je, aby vedle sebe obstály. Dohodou tak vzniká závazek nový, který přistupuje k závazku původnímu a dále vedle něj existuje.⁹³ Strany jsou tedy vázány původním závazkem, ten se však modifikuje v souladu s nově uzavřenou dohodou. V případě, že by pozdější právní skutečnost znamenala zánik původního závazku a jeho nahrazení závazkem novým, nejednalo by se již o kumulativní novaci, nic se nekumuluje, nezůstává vedle sebe závazek nový a původní, ale o novaci privativní. Při změně závazku se zpravidla dosavadní právní vztah nějak doplní. Taková změna znamená pro závazek nejen změnu v jeho obsahu, ale i změnu právního důvodu, jelikož nový právní důvod se skládá z původní právního důvodu a z dohody o novaci.

Pro změnu závazku dohodou není podstatný způsob jeho vzniku, může tedy jít jak o závazek smluvní, deliktní, založený zákonem nebo třeba úředním rozhodnutím. Strany mohou měnit jakýkoliv prvek závazku, ať už jde o místo, čas, předmět plnění, mohou změnit jen jeden prvek nebo více prvků současně. Závazek se tak mění pouze ve stanoveném rozsahu, na další prvky dohoda o změně žádný vliv nemá.⁹⁴

Co se týče předepsané formy pro změnu závazku, žádná dána není. Je však třeba dodržovat formu závazku prvotního, tedy byl-li uzavřen písemně, je třeba tuto formu dodržet i při změně závazku.

---

⁹¹ Nejde tedy o změnu obsahu závazkového vztahu, jak vyplývá již ze samotného ustanovení, které upravuje dohodu o změnách vzájemných práv a povinností

⁹² ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanské právo hmotné. 2, díl 3., Závazkové právo. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s.113. ISBN 978-80-7357-473-4.

⁹³ Jako příklad můžeme uvést případ, kdy si pak Novák pravidelně objednává u pana Sýkory dodávku modrých propisek a později si doobjedná ještě propisky červené, případně bude dohodou měnit jejich množství.

⁹⁴ Výjimkou mohou být případy, kdy sjednaná změna jednoho prvku závazku znemožňuje plnění ostatních prvků v původní podobě a musí se tedy postupovat podle obecné části závazkového práva. Pokud bude např. změna spočívat ve změně předmětu díla, nemusí být původně sjednaný termín dokončení použitelný.

Jak již bylo řečeno, změna se může týkat pouze závazku existujícího. Tomu ovšem nebrání, pokud je závazek promlčený nebo relativně neplatný.⁹⁵

Zajišťovací prostředky trvají i nadále po změně závazku, obecně na ně dohoda o změně žádný vliv nemá. Při zajištění závazku třetí osobou se ovšem uplatňuje pravidlo, že dohodou o změně nemůže být zhoršeno její právní postavení. Pokud tedy nastane případ, kdy by ke změně závazků došlo bez vyžádaného souhlasu ručitele, pak ten má právo proti věřiteli namítat vše, co mohl namítat, pokud by k takové dohodě vůbec nedošlo.⁹⁶ Obecně ale platí, že dohoda smluvních stran nemůže zhoršit postavení žádného právního subjektu, tedy závěr z výše zmíněného ustanovení platí pro všechny třetí osoby poskytující zajištění.

4.3. Změna závazku prodlením dlužníka

Podle § 559 Občanského zákoníku dluh zanikne splněním, které musí být řádné a včas (do konce doby splatnosti). Věřitel je povinen řádné a včasné plnění přijmout, případně v době plnění poskytnout součinnost potřebnou ke splnění závazku (pokud tak neučiní, dostává se sám do prodlení, viz další kapitola). V občanském zákoníku nalezneme obecnou úpravu prodlení dlužníka a věřitele v §517 - §523, ta je ovšem doplněna ještě zvláštní úpravou prodlení pro jednotlivé instituty závazkového práva.

Obě podmínky pro splnění závazku jsou dány kumulativně, tedy aby se mohl dluh považovat za splněný, musí dlužník splnit obě. Splnění závazkové povinnosti včas znamená, že musí být splněna v době, kdy je povinnost tzv. dospělá (splatná). Doba splatnosti může vyplývat i z právního předpisu, není-li dohodnuta.⁹⁷ Splněním povinnosti řádně rozumíme splnění sjednaného předmětu závazku, jak přímého, tak nepřímého, ve sjednané kvalitě a na sjednaném nebo k tomu určeném místě.

---

⁹⁵ To ovšem platí pouze do doby, než se relativní neplatnosti dovolá osoba oprávněná.

⁹⁶ §516 odst.3 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

⁹⁷ Pokud nebyla doba splatnosti ani dohodnuta, ani stanovena právním předpisem nebo soudním rozhodnutím, pak nastává první den po dni, kdy věřitel vyzval dlužníka k plnění. Následující den pak začíná prodlení.

Jestliže dlužník podmínky nesplní, dostává se do prodlení (*mora debitoris*).⁹⁸ Do prodlení se dlužník dostává vždy, kdy plní sice řádně, ale opožděně. V případech, kdy dlužník plní včas, ale vadně, se dostává do prodlení v případech, kdy věřitel vadné plnění odmítne. Pokud ovšem věřitel vadné plnění přijme, dlužník se do prodlení nedostává, ale věřiteli odpovídá za vady, a obsah závazku se tím změní. Věřitel má nyní nová práva odpovídající právům věřitele, která vyplývají z vadného plnění.

Existují případy, kdy se dlužník do prodlení nedostane: pokud je v prodlení sám věřitel (viz další kapitola); pokud věřitel odmítne přijmout opožděné plnění; jestliže věřitel přijal vadné plnění; anebo pokud se plnění stane nemožným, pak dlužníková povinnost plnit zaniká.

Následkem prodlení dlužníka je změna věřitelových práv a dlužníkových povinností. Dlužníkovi vznikají povinnosti nové (sekundární), které do té doby neměl. Tyto změny nastávají bez ohledu na zavinění, jde tedy o objektivní odpovědnost.

4.3.1. Právní následky prodlení dlužníka

Jedním z možných následků je právo věřitele odstoupit od smlouvy. Podmínkou ovšem je, aby dlužníkovi poskytl dostatečně přiměřenou náhradní lhůtu na plnění, jejíž délku stanoví sám věřitel, a ani v této prodloužené lhůtě na plnění dlužník svůj závazek nesplní. Věřitel má možnost stanovenou lhůtu dále prodloužovat, zkracovat ji ovšem nesmí. Dodatečná lhůta ke splnění ale nemá žádný význam ani vliv na splatnost závazku, je důležitá jen pro vznik věřitelova práva od smlouvy odstoupit. Nejedná se o další nebo novou dobu ke splnění závazku, jedná se o samostatnou lhůtu. Věřitel se tedy může domáhat splnění závazku kdykoliv po době jeho splatnosti, tudíž ona dodatečná lhůta i její uplynutí je z hledem ke splatnosti závazku zcela bezvýznamná.⁹⁹

---

⁹⁸ §517 odst.1 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění); vztahuje se jak na plnění peněžitá, tak na nepeněžitá

⁹⁹ Zákoník stanoví, že dodatečná lhůta musí být přiměřená. Skutečnou délku dodatečné lhůty je tedy třeba určit individuálně vzhledem k okolnostem konkrétního závazku.

V případech, kdy se dlužník do prodlení dostává jen do určité části svého závazku, má věřitel možnost odstoupit od smlouvy právě jen co do té nesplněné části, nebo může odstoupit od smlouvy celé, pokud by jen částečné plnění, poskytnuté mu dlužníkem, odporovalo dohodě nebo povaze pohledávky. Smlouva, od níž věřitel odstoupil, se zrušuje ex tunc, pokud si účastníci nebo právní předpis nestanovil jinak.¹⁰⁰ Tím veškerá práva a povinnosti ze smlouvy zanikají. Pokud už ale některá ze stran plnila v rámci zaniklé smlouvy, má druhá strana povinnost poskytnuté plnění navrátit¹⁰¹, jelikož právní důvod plnění ze smlouvy zanikl.¹⁰²

Ke zrušení smlouvy může dojít i v jiných případech, než jen u jednostranného odstoupení věřitelem při nesplnění plnění v dodatečné lhůtě. Dalším z možných způsobů je dohoda stran nebo předem dohodnuté oprávnění od smlouvy odstoupit při nesplnění závazku ve stanovené době. Tento případ je nutné odlišovat od situace, kdy si strany ve smlouvě sjednají rozvazovací podmínku. Při jejím splnění zaniká celý právní vztah ex nunc, nejde tedy o zrušení smlouvy samotné.

Bez nutnosti právního odstoupení od smlouvy se ruší v důsledku prodlení přímo ze zákona tzv. fixní smlouvy., *Byla-li ve smlouvě přesně stanovená doba plnění a ze smlouvy nebo z povahy věci vyplývá, že na opožděném splnění nemůže mít věřitel zájem (jde o případy tzv. fixní smlouvy), pak neoznámí-li věřitel dlužníkovi bez zbytečného odkladu, že trvá na splnění – smlouva se bez dalšího ze zákona ruší, aniž by věřitel musel od smlouvy zvlášť odstoupit.*¹⁰³ U fixních smluv je doba splatnosti pro věřitele důležitá, je závislá na události, o které se ví, kdy nastane. Pokud se dlužník dostane do prodlení, je pro věřitele následné plnění nebo uplatnění nároku u soudu bezvýznamné.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ §48 odst.2 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

¹⁰¹ §457 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

¹⁰² §451 a násl. z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

¹⁰³ ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanské právo hmotné. 2, díl 3., Závazkové právo. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s.115. ISBN 978-80-7357-473-4.

§518 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

¹⁰⁴ Např. při objednání cateringu na raut, ubytovací smlouvy, objednání uměleckého vystoupení, zhotovení svatební kytice apod.

Smlouva se v případě dlužníkovy prodlení ruší ex tunc přímo ze zákona, věřitel nemusí učinit žádný právní úkon, nemá povinnost nic dlužníkovi oznamovat. V situacích, kdy již bylo ze smlouvy nějakým způsobem plněno, např. zaplacením zálohy za objednanou službu, použijí se ustanovení §451 - §459 Občanského zákoníku o bezdůvodném obohacení.

Vzhledem k tomu, že zrušení fixní smlouvy probíhá přímo ze zákona a nezáleží na vůli věřitele, musí věřitel bez zbytečného odkladu oznámit dlužníkovi, že zájem na plnění stále trvá i po splatnosti závazku, jinak závazek zanikne. Spolu s tím může dlužníkovi poskytnout dodatečnou lhůtu na plnění, čím se původně fixní smlouva změní na běžnou a věřiteli vznikne právo od smlouvy odstoupit, pokud dlužník plnění nesplnění v dodatečné lhůtě.

Je doporučováno dané plnění označit za fixní. Že se jedná o fixní závazek může vyplývat ze smlouvy, z její interpretace nebo z ustanovení říkající, že při nedodržení termínu splnění nebude ono plnění přijato. V případě povahy věci ovšem mohou nastat komplikace, jelikož zatímco pro věřitele bude z povahy věci vyplývat jeho fixnost, pro dlužníka už to vyplývat nemusí. Přesně označený datum splatnosti ve smlouvě tedy sám nezakládá fixní charakter smlouvy.

Okamžitě při vzniku splatnosti pohledávky má věřitel možnost domáhat se plnění žalobou u soudu, vzniká mu nárok (actio nata), přičemž není vázán povinností prvotně poskytnout náhradní lhůtu na plnění. Pokud takovou lhůtu poskytne, ovšem ona marně uplyne, aniž by dlužník svůj závazek splnil, má věřitel opět možnost podat žalobu k soudu pokud na plnění trvá, nemusí od smlouvy odstoupit.¹⁰⁵

Dlužník se může dostat do prodlení jen částečně a to v případech, kdy poskytne řádné a včasné plnění jen zčásti. Podle §566 je totiž věřitel povinen přijmout takové částečné plnění, které nebude odporovat dohodě účastníků nebo povaze pohledávky. Věřitel pak má právo odstoupit od smlouvy jen co do výše nesplněného dluhu. Takový postup je ale možný jen u dělitelných plnění. S celým svým dluhem se dostává dlužník do prodlení v případech, kdy věřitel povinnost přijmout částečné

---

¹⁰⁵ Pokud věřitel podá žalobu k soudu, zaniká mu tím možnost jednostranného odstoupení od smlouvy

plnění nemá a také ho ani nepřijme. „ *U úplatných smluv, kde plní navzájem obě strany, musí být oba předměty vzájemných plnění dělitelné (věci druhově určené, peníze), aby bylo možno určit část plnění jedné strany, jež odpovídá zbývajícimu (dosud nesplněnému) dluhu druhé strany.*“¹⁰⁶

4.3.2. Prodlení dlužníka u peněžitých plnění

Pokud se dlužník dostane do prodlení u plnění peněžitého charakteru, vzniká věřiteli kromě práva odstoupit od smlouvy ještě právo na úroky z prodlení, ale pouze v případech, kdy zákon nestanoví dlužníkovi platit poplatek z prodlení. Povinnost platit úroky je zákonnou sankcí.

Je nutné od sebe odlišovat úroky z prodlení, poplatek z prodlení a smluvené úroky.

4.3.2.1 Úroky z prodlení

V právní teorii i praxi se obecně setkáme s dělením závazkových vztahů, jejichž předmětem je peněžité plnění, na hlavní a vedlejší (akcesorický). „*O hlavní závazkový vztah jde tehdy, směřuje-li jeho kauza přímo k zaplacení, respektive k získání určité částky peněz. Vedlejším (akcesorickým) peněžitým závazkovým vztahem je závazkový vztah úrokový, jehož obsahem je povinnost dlužníka zaplatit věřiteli úrok jako určitou poměrnou část (zpravidla určenou procentní sazbou) peněžitého závazku hlavního.*“¹⁰⁷ Vedlejší závazkový vztah je existenčně vázán na vztah hlavní, úroky z prodlení jsou příslušenstvím pohledávky, a při postoupení pohledávky s ní přechází také její příslušenství.

Určení výše úroků je procentuální a počítají se jen z té části dluhu, se kterou je dlužník v prodlení. Úroky postupně narůstají za celou dobu prodlení a končí až s jeho zánikem, ke kterému zpravidla dochází spolu se zánikem hlavní pohledávky.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 2 sv. Velké komentáře. s.1549. ISBN 978-80-7179-108-6.

¹⁰⁷ FIALA, Josef a kol., Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 2 sv. Kodex. s.937. ISBN 978-80-7357-395-9.

¹⁰⁸ Prodlení dlužníka může zaniknout i z jiných důvodů, např. prodlením věřitele, dohodu atd.

Úroky z prodlení není třeba předem určovat jako sankci za nedodržení plnění, jsou přímo zakotveny v § 517 odst. 2 Občanského zákoníku, který je v souladu s nařízením vlády č.142/1994 Sb., ve kterém je stanovena výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení. Úroky se začínají počítat následující den po dni, kdy měla být pohledávka splatná. Pokud nebyl den splatnosti dohodnut, určen právním předpisem nebo úředním rozhodnutím, je dlužník povinen dluh splatit den po té, kdy byl věřitelem o plnění požádán.¹⁰⁹

Ustanovení §517 odst. 2 je kogentního charakteru. Toto stanovisko již dlouhodobě zastává soudní praxe, účastníci si tak sami nemohou sjednat výši úroků jinou, než jaká je stanovena v prováděcím předpisu. Přesto se však v právní teorii objevují názory, které kogentnost §517 odst. 2 zpochybňují a opírají se o smluvní svobodu stran, dispozitivní charakter občanského práva a absurditu kogentního charakteru onoho ustanovení, které by tak znemožňovalo sjednání úroků nižších než v prováděcím předpise. Odpovědí na výše zmíněné pochybnosti je názor, se kterým se ztotožňuji, jenž nastiňuje možnost rozpadu celého systému zákonných sankcí, pokud by byla dále zpochybňována kogentnost jejich ustanovení.

Až do 27. 4. 2005 činila výše úroků z prodlení podle vládního nařízení dvojnásobek diskontní sazby stanovenou Českou národní bankou. Pro konkrétní případ pak byla důležitá diskontní sazba stanovená na první den prodlení dlužníka, která se neměnila, a byla platná po celou dobu trvání prodlení.

Zásadní změnu pak přinesla novela vládního nařízení č.163/2005 Sb., která ve svém §1 říká: „*Výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů.*”¹¹⁰. Podle tohoto ustanovení tedy nezůstává výše úroků stejná po celou dobu prodlení, nýbrž se mění a určuje se samostatně pro každé kalendářní pololetí podle výše repo sazby stanovené ČNB podle prvního dne příslušného kalendářního

---

¹⁰⁹ §563 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

¹¹⁰ §1 vládního nařízení č. 142/1994 Sb. o výši úroků a poplatků z prodlení

pololetí¹¹¹, to celé zvýšené o 7 procentních bodů. Změny repo sazby během kalendářního pololetí nemají na výši úroků žádný vliv.¹¹²

Promlčecí lhůta úroků z prodlení je obecná tříletá, v případě práv pravomocně přiznaných nebo uznaných písemně tato lhůta platí jen pokud: se jedná o úroky a opětovné plnění, přičemž jejich splatnost nastala po právní moci rozhodnutí nebo po uznání. U pravomocně přiznaných a písemně uznaných úroků, jejichž splatnost nastala ještě před právní mocí rozhodnutí nebo před uznáním, je promlčecí lhůta desetiletá.¹¹³

Soudní praxe praví, že právo na úroky z prodlení se promlčí jako celek, nikoliv postupně podle toho, jak úroky narůstají.¹¹⁴

4.3.2.2 Poplatek z prodlení

Jedná se o povinnost speciální k povinnosti platit úroky z prodlení, není možný souběh obou povinností, dlužník tedy zaplatí buď úroky z prodlení nebo poplatek. Povinnost dlužníka zaplatit věřiteli poplatek z prodlení je zakotvena v občanském zákoníku pro přesně stanovené případy:

V prvním případě se jedná o §679 vztahující se k nájmu bytu. Podle něj platí, že je nájemce povinen zaplatit pronajímateli poplatek z prodlení, pokud nezaplatí nájemné nebo úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu do pěti dnů od jejich splatnosti. Další případy jsou spojené s podnikatelským nájmem věcí movitých, konkrétně ustanovení §723 odst. 1 a odst. 2. Pokud je nájemce v prodlení s vrácením věci, je povinen platit nájemné až do doby navrácení věci a mimo jiné je i povinen zaplatit poplatek z prodlení. V případě, že nájemce věc pronajatou zničí nebo ztratí, je povinen platit nájemné i poplatek z prodlení, dokud ztrátu nebo zničení pronajímateli neohlásí, nebo se o ní pronajímatel jinak nedozví.

---

¹¹¹ Určené tedy vždy k 1.lednu nebo 1.červenci

¹¹² Jednou z výhod nové úpravy výše úroků z prodlení je fakt, že již není nutné určovat první den prodlení, který byl důležitý pro výši úroků.

¹¹³ §110 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

¹¹⁴ FIALA, Josef a kol., Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 2 sv. Kodex.s. 940. ISBN 978-80-7357-395-9.

Poplatek z prodlení je vedlejším závazkovým vztahem, příslušenstvím pohledávky, stejně jako jsou úroky z prodlení.

Výše poplatku z prodlení je stejně jako úroky z prodlení stanovena ve vládním nařízení č.142/1994 Sb., který v §2 stanoví výši poplatku z prodlení na 2,5 promile dlužné částky, nejméně však 25 Kč za každý započatý měsíc prodlení. Výše poplatku zůstává stejná po celou dobu prodlení.

4.3.2.3 Smluvené úroky

Smluvené úroky je třeba odlišovat od úroků z prodlení. Slouží jako úplata za užívání jistiny, nikoliv jako sankční opatření za porušení povinnosti. Smluvené úroky je dlužník povinen zaplatit na základě uzavřené závazkové smlouvy, kdežto úroky z prodlení je dlužník povinen zaplatit na základě zákona jako důsledek prodlení.

Smluvené úroky tak může věřitel po dlužníkovi požadovat, ačkoliv se nenachází v prodlení, nejsou na něm závislé. Pokud se dlužník do prodlení dostane, má věřitel oprávnění na dlužníkovi vymáhat jak úroky smluvené, tak z prodlení, mohou tedy být placeny oboje vedle sebe.

4.3.3. Odpovědnost dlužníka za škodu a náhrada škody při prodlení

Podle občanského zákoníku odpovídá dlužník za škodu na věci ve dvou případech. §517 odst. 3 se vztahuje na škodu na věci, se kterou nebo s jejímž plněním je dlužník v prodlení. Podle §519 se pak řídí náhrada ostatních škod způsobených prodlením dlužníka.

4.3.3.1. Odpovědnost za škodu podle §517 odst. 3

Pokud se dlužník dostane do prodlení s plněním věci, odpovídá po celou dobu prodlení za její ztrátu, zničení či poškození, přechází na něj veškerá nebezpečí škody.¹¹⁵ Vzhledem k tomu, že podmínkou není dlužníkovu zavinění, jedná se

---

¹¹⁵ Shodně jsou následky i podstata u odpovědnosti za škodu na věci, jenž je předmětem plnění.

odpovědnost objektivní. Jediným možným liberačním důvodem je fakt, že by ke škodě došlo i jinak, tedy došlo by k ní i v případě, že by se do prodlení dlužník nedostal. Nestačí ovšem pouhá možnost, že by ke stejné škodě mohlo dojít, nýbrž musí být doloženo, že by ke škodě fakticky došlo i bez prodlení dlužníka. Jedná se např. o vadu věci spočívající v její vnitřní povaze nebo o povahu příčiny vnější.¹¹⁶

4.3.3.2. Odpovědnost za škodu podle §519

Dlužníkově chování spočívající v nesplnění závazku řádně a včas je protiprávním jednáním, tudíž mu jako důsledek vznikne povinnost nahradit jím způsobenou škodu. Předpokladem dlužníkově odpovědnosti za škodu je tedy protiprávní jednání, vznik majetkové škody na straně věřitele, příčinná souvislost mezi prodlením a vzniklou škodou, a také jeho zavinění. Jedná se tedy o odpovědnost subjektivní na rozdíl od výše zmíněné odpovědnosti podle §517 odst. 3. Zavinění dlužníka se ovšem předpokládá. Za škodu dlužník odpovídá podle obecného ustanovení občanského zákoníku §420 a násl., odpovědnosti se může zprostit podle §420 odst. 3, podle kterého musí prokázat, že škoda byla způsobena „*neodvratitelnou událostí nemající původ v provozu anebo vlastním jednáním poškozeného.*“¹¹⁷ Věřitel může náhradu škody požadovat i tehdy, byl-li dluh splněn v dodatečné lhůtě, jelikož už tehdy byl v prodlení. „*Rozsah a způsob náhrady škody se řídí ustanovením §442n. s omezením výše náhrady škody způsobené prodlením, s plněním peněžitého dluhu dle §519. Jde-li o prodlení dlužníka s plněním věci, upravuje jeho odpovědnost za škodu §517 odst. 3.*“¹¹⁸, která je úpravou zvláštní a použije se před obecnou.

Věřitel může náhradu škody v době dlužníkově prodlení požadovat pouze tehdy, není-li kryta úrokem nebo poplatkem z prodlení, jelikož se započítávají do náhrady škody. Nemají však povahu náhrady škody, jelikož povinnost platit úroky nebo

---

¹¹⁶ Vnitřní vadu mohou mít věci podléhající samovolné zkáze, vnější povahou může být přírodní katastrofa.

¹¹⁷ §420 odst.3 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

¹¹⁸ ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 2 sv. Velké komentáře. s.1560. ISBN 978-80-7179-108-6.

poplatek z prodlení není závislá na vzniku škody, nýbrž na faktu, že se dlužník do prodlení vůbec dostal, ať již zaviněně či nikoliv.

Věřitel má tedy právo požadovat náhradu škody pouze tehdy, přesahuje-li celkovou výši úroků z prodlení (poplatku z prodlení). Dlužník bude povinen zaplatit náhradu škody ve výši rozdílu vzniklé škody a úroků z prodlení (poplatku z prodlení). Pokud vzniklá škoda nepřesáhne výši úroků z prodlení, věřitel na její náhradu nárok nemá, nárok na plnou výši úroků z prodlení tím samozřejmě dotčený není.

Pokud je splnění závazku zajištěno smluvní pokutou, může se věřitel domáhat náhrady škody převyšující smluvní pokutu, jen bylo-li tak mezi účastníky dohodnuto.

4.3.4. Dodatečná dohoda o splátkách

Věřitel se může podle §521 s dlužníkem dohodnout o budoucím splácení již splatného dluhu ve splátkách. Díky této dohodě se splatnost dluhu odloží a dlužník přestává být v prodlení.

Pokud by byla dohoda o splátkách uzavřena ještě před skončením splatnosti dluhu, byla by původní splatnost změněna a dlužník by se dostal do prodlení až po nesplnění sjednaných splátek. Pokud bude dohoda o splátkách uzavřena až po splatnosti, dlužník se dostal do prodlení a věřiteli vznikl nárok na úroky z prodlení. Dohodou se ovšem splatnost změní, dlužník přestává být v prodlení a věřitel svůj nárok na úroky z prodlení ztrácí, ledaže by si povinnost platit úroky z prodlení s dlužníkem výslovně dohodl. Taková povinnost se bude ovšem vztahovat na úroky z prodlení do budoucna, nikoliv na úroky vzniklé do té doby.

Zvláštní forma pro dohodu ve splátkách není stanovena, je však třeba dodržovat formu původní závazkové smlouvy.

4.4. Změna závazku prodlením věřitele

Jak již bylo řečeno, jeden z důvodů, proč se nemůže dlužník dostat do prodlení, je prodlení samotného věřitele. Občanský zákoník obsahuje úpravu pro tento případ v ustanovení §520, který je systematicky zařazen do ustanovení o prodlení dlužníka, a dále v §522 a §523. Hlavní motiv bychom pravděpodobně spatřovali v historickém vývoji příslušných ustanovení a dále v důvodu, že zatímco §520 vysvětluje případy, proč nemůže dojít k prodlení dlužníka, §522 vysvětluje důvody, kdy dochází k prodlení věřitele. Obě ustanovení jsou si velice podobná, avšak jejich interpretace zcela shodná není. Další rozdíl můžeme spatřovat ve skutečnosti, že zatímco se §520 vztahuje na dobu splatnosti, §522 platí pro celou dobu plnění.

Věřitel se může dostat do prodlení ve více případech, než které upravuje §522, další případy nalezneme v §560 a §569, stejně jako v ustanoveních upravujících speciální případy důsledků prodlení věřitele v rámci jednotlivých závazkových institutů.¹¹⁹

Prodlení věřitele (*mora creditoris*) nastává tehdy, když nepřijme od dlužníka včasné a řádné plnění. Plnění dlužníka musí být v souladu s obsahem smlouvy nebo zákona, musí tedy splnit přímý i nepřímý předmět závazku v dohodnuté kvalitě, na určeném místě a ve sjednané době. Takové plnění je věřitel povinen přijmout.

Podle §522 hovoříme ale o celé době plnění, o případech, kdy dlužník nabídne věřitele řádné plnění ještě před skončením doby splatnosti, samozřejmě pokud má věřitel povinnost takové plnění přijmout. Předčasné plnění je věřitel oprávněn odmítnout, pokud ze smlouvy, z rozhodnutí nebo z právních předpisů vyplývá, že je předčasné plnění vyloučeno.

Věřitel se může do prodlení dostat i nepřijetím sice opožděného, ale řádného plnění, pokud závazek trvá. Věřitel je povinen přijmout i částečné plnění závazku, dovoluje-li to povaha závazku a není-li to v rozporu s dohodou. Pokud odmítne přijmout částečné plnění, dostává se do prodlení ohledně nepřijaté části závazku.

Plnění nabídnuté dlužníkem musí být reálné, musí být připraven dané plnění poskytnout.

---

¹¹⁹ Jedná se např. o §592 kupní smlouvy, §650 a 656 odst.2 smlouvy o dílo, §669 nájemní smlouvy

Do prodlení se může věřitel dostat také neposkytnutím součinnosti potřebné pro splnění dluhu, může spočívat v jednání i v opomenutí. Věřitelova činnost je nezbytná pro řádné splnění dluhu dlužníkem a je potřeba ji posuzovat u každého konkrétního případu zvlášť, může být stanovena zákonem, smlouvou nebo povahou plnění. Součinnost může spočívat například v předání věci, opatření věci, zpřístupnění věci, poskytnutí informací, nahlášení vady apod.

Věřitele se může podle §569 dostat do prodlení i tehdy, nevydá-li dlužníkovi na jeho žádost písemné potvrzení o splnění dluhu. Dlužník je oprávněn plnění odepřít, nebude-li mu zároveň vydáno potvrzení, které ho chrání před znovu požadováním plnění.

Věřitel má z prodlení, stejně jako dlužník, objektivní odpovědnost.

4.4.1. Právní následky prodlení věřitele

Ačkoliv prodlením věřitel svou pohledávku neztrácí, dluh je stále nesplněn a dlužník má povinnost plnit i nadále, přináší jeho prodlení určité právní následky.

V první řadě je věřitel povinen nahradit dlužníkovi náklady, které mu ve spojení s prodlením vznikly a to bez ohledu na to, zda prodlení věřitel zavinil. Jedná se o veškeré náklady spojené s nabídkou nepřijatého plnění, následného opatrování věci, náklady dopravy apod. Dlužník může požadovat účelně vynaložené náklady a věřitel má povinnost je nahradit bez ohledu na zavinění prodlení. Povinnost věřitele nahradit náklady může být v zákoně upravena ještě ve speciálních ustanoveních u jednotlivých závazkových institutů.

U prodlení věřitele při plnění věci přechází na věřitele odpovědnost za škodu na věci, tedy odpovídá za její ztrátu, poškození nebo zničení.¹²⁰ Na rozdíl od dlužníka v případě prodlení má k nebezpečí škody na věci objektivní odpovědnost

---

¹²⁰ §522 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

bez možnosti liberace, tedy odpovídá, i kdyby ke škodě došlo vnitřní vadou věci nebo vnějšími okolnostmi. Odpovědnost za škodu věřitele je ovšem nutné odlišovat od případů, kdy byla škoda způsobena zaviněním dlužníka. I přesto, že nese věřitel nebezpečí nahodilé zkázy, je dlužník povinen se o věc starat, a tak sám dlužník odpovídá za škodu, kterou způsobil svým zaviněním.

Dlužník má dále nárok na náhradu škody vzniklou prodlením věřitele, přičemž jde o jinou majetkovou újmu, než jsou náklady spojené s prodlením věřitele. Jedná se o obecnou úpravu povinnosti náhrady škody podle §420 a je důležité věřitelovo zavinění, u některých smluvních typů je doplněna úpravou zvláštní.

Podle §568 je dlužník oprávněn splnit dluh uložením do úřední úschovy, pokud to povahu závazku připouští¹²¹ a věřitel je povinen uložení úschovy strpět. Jedná se o jednostranný právní úkon, kterým závazek zanikne jeho splněním. Dlužník může splnit dluh uložením do úschovy, pokud je věřitel v prodlení, je nepřítomen, pokud má důvodné pochybnosti o osobě věřitele nebo ho nezná.¹²²

Jak již bylo řečeno, dlužník se nemůže dostat do prodlení v době, kdy je v prodlení věřitel a věřiteli tím nevzniká nárok na placení úroků z prodlení (poplatku z prodlení). Úroky pravidelně narůstají do doby, než je závazek splněn. Pokud je dlužníkovi znemožněno splnění závazku z důvodů na straně věřitele, nelze po něm oprávněně požadovat ani plnění úroků z prodlení. Platit úroky ovšem dlužník nemusí čistě jen v době věřitelova prodlení, tudíž před ani po skončení věřitelova prodlení toto ustanovení neplatí. Pokud byl dlužník v prodlení dříve, než se do něj dostal věřitel, je povinen uhradit úroky z prodlení za dobu, kdy se v prodlení sám nacházel. Ustanovení §523 se vztahuje také na úroky smluvní.

---

¹²¹ Je důležité posoudit povahu věci, která má být uložena. Je možné uložit peníze, cenné papíry apod., naopak věci podléhající rychlé zkáze k uložení vhodné nebudou.

¹²² §568 z. č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)

5. Srovnání s Obchodním zákoníkem

5.1 Závazky v obchodním zákoníku

Na přelomu 80. a 90. let 20. století se soukromé právo nacházelo ve fázi značné roztříštěnosti, jen závazkové vztahy byly upraveny téměř ve čtyřech různých kodifikacích,¹²³ přičemž každá z nich přinášela své vlastní řešení. Bylo nad slunce jasné, že celé soukromé právo musí projít značnou reformou, sloužící především k ucelení a posílení ústředních právních předpisů. Nakonec byla provedena v roce 1991 rozsáhlou novelizací (s účinností od 1. 1. 1992) občanského zákoníku a samozřejmě také kodifikací práva obchodního. Novela byla vesměs úspěšná, podařilo se jí odstranit většinu nedostatků soukromého práva, až na pár malých nešvarů spočívajících v začlenění souběžně nových a staronových kompilací.

Důležitým krokem bylo přijetí řešení obchodního zákoníku jako speciálního předpisu soukromého práva, který bude fakticky podřazen pod obecné zásady zákoníku občanského. Pro závazkové vztahy reforma především znamenala přijetí a rozšíření několika důležitých základních zásad, přičemž nejdůležitější z nich byla zásada široké dispozitivnosti závazkových vztahů. Dalším krokem bylo zavedení zásady bezformálnosti právních úkonů, ačkoliv samotný zákoník tuto zásadu často nabourává.

Celkový výsledek ovšem nebyl zcela bezchybný, velké rozpaky vyvolávala právě široká duplicitní úprava závazkových vztahů jak v občanském, tak v obchodním zákoníku, ačkoliv byl tento fakt značně kritizován již ve stadiu přípravy obchodního zákoníku. Vypuštěním závazkových vztahů z obchodního zákoníku by soukromé právo nedošlo žádné větší újmy, naopak by se systém stal mnohem přehlednějším.¹²⁴

Závazky jsou v obchodním zákoníku upraveny v části třetí a obsahují jejich kompletní obecnou i zvláštní úpravu. Tento enormní výběr institutů závazkového práva se nenachází v obchodním zákoníku snad proto, že by byly v obchodě tradičně

---

¹²³ Z.č. 40/1964 Občanský zákoník, z.č. 109/1964 hospodářský zákoník, z.č. 101/1963 zákoník mezinárodního obchodu, a v úvahu můžeme vzít ještě z.č. 65/1965 zákoník práce

¹²⁴ To si vzali k srdci kodifikátoři nového občanského zákoníku, který obsahuje jednotnou úpravu závazkových vztahů, viz níže

jinak upravovány, nýbrž proto, že obchodní zákoník slouží jako jakási komplexní příručka pro podnikatele.

Závazky jsou v obchodním právu děleny do tří základních skupin. První z nich jsou tzv. absolutní obchody, které jsou upraveny v obchodním zákoníku a řídí se jím za každé situace, tedy nezávisle na faktu, zda jsou subjekty vztahu podnikatelé či nepodnikatelé.¹²⁵ Další skupinou jsou relativní obchody, u nichž musí být alespoň na jedné straně podnikatelský subjekt a musí jít o podnikatelský charakter závazkového vztahu.¹²⁶ Třetí skupinou jsou obchody fakultativní, které se řídí obchodním zákoníkem na základě dohody obou stran vztahu, je vyžadována písemná forma.

Závazky v obchodním zákoníku mají převážně dispozitivní úpravu, až na pár ustanovení taxativně vyjmenovaných v § 263, jež mají povahu kogentní.

5.2. Změny v obsahu závazků

Ke změnám v obsahu závazků může podle obchodního zákoníku docházet ve stejných případech, které upravuje zákoník občanský. Jedná se o dohodu, prodloužení dlužníka a prodloužení věřitele.

5.2.1 Dohoda (kumulativní novace)

Dohoda, založena na principu smluvní svobody, jako jeden ze způsobů změny obsahu závazku, se vždy řídí podle občanského zákoníku, v obchodním zákoníku samostatně upravena není.

Starší nauka používala pro kumulativní novaci synonymický výraz platební slib, jelikož typickou funkcí kumulativní novace je především utvrzení dosavadního

---

¹²⁵ §261 odst.3 z. č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník (v platném znění), jedná se o taxativní výčet. Jedná se především o závazky spojené s právem společností, např. vztahy mezi společníkem a společností, převod a jiné dispozice s podílem apod. Dále některé typy smluv, jež nejsou upraveny občanským zákoníkem, např. smlouva o nájmu podniku, zasilatelská smlouva, akreditiv a další.

¹²⁶ Dříve musel obchodněprávní charakter relativních obchodů spočívat na podnikatelských subjektech na obou stranách vztahu a zároveň na podnikatelském charakteru závazku.

závazku. Vzhledem k tomuto faktu je za kumulativní novaci také považováno uznání dluhu.¹²⁷

Uznání dluhu je jednostranný právní úkon, pro který je vyžadována písemná forma. Lze uznat peněžitý i nepeněžitý závazek.

Aby mohl být závazek uznán, musí jít o závazek určitý a musí být nějakým způsobem identifikován. Způsob takové identifikace však již zákon neurčuje. Na rozdíl od občanského zákoníku, obchodní zákoník výslovně nevyžaduje uznání důvodem a výší, někdy se však dovozuje, že by měl být uznán alespoň co do výše. Pokud nebude výše uvedena, lze dovést, že je uznán do celé výše.

5.2.2 Prodlení

Obchodní zákoník upravuje prodlení dlužníka a věřitele v § 365 - §372.

Na rozdíl od občanského zákoníku rozlišuje obchodní zákoník dva druhy prodlení a to podstatné a nepodstatné,¹²⁸ toto dělení je důležité jak u prodlení dlužníka, tak u prodlení věřitele.

O podstatné prodlení jde v případech, „*jestliže strana porušující smlouvu věděla v době uzavření smlouvy, nebo v této době bylo rozumné předvídat s přihlédnutím k účelu smlouvy, který vyplynul z jejího obsahu nebo z okolností, za nichž byla smlouva uzavřena, že druhá strana nebude mít zájem na plnění povinností při takovém porušení smlouvy.*“¹²⁹

Určující jsou tedy dvě hlediska, aby mohlo jít o prodlení podstatné. Strana, která porušila smlouvu (tedy neplnila řádně nebo včas a tím se dostala do prodlení), věděla, že druhá strana nebude mít zájem o plnění při takovém porušení smlouvy. Vědět o tom mohla z obsahu smlouvy samotné, jelikož ve smlouvě mohou být uvedeny povinnosti, jejichž porušení se za podstatné považuje; z okolností, za kterých byla

---

¹²⁷ § 323 z. č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník (v platném znění).

Uznání dluhu je v občanském zákoníku upraveno v §558, jeho úprava je ovšem komplexně odchylná od úpravy v zákoníku obchodním, tudíž se v obchodních vztazích nepoužije.

¹²⁸ Pro vyloučení případných sporů §345 odst.2 stanoví, že v pochybnostech prodlení není podstatné.

¹²⁹ *Obchodní právo: výklad je zpracován k právnímu stavu srpen 2010.* Vyd. 2., aktualiz. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Xxxvi, s.757. Meritum. ISBN 978-80-7357-577-9.

smlouva uzavřena, nebo z jednání o uzavření smlouvy. Jedná se o subjektivní hledisko.

Hledisko objektivní nastupuje až ve chvíli, kdy není možné otázku posoudit podle hlediska subjektivního. Podle hlediska objektivního se posuzuje hodnocení porušení smlouvy podle průměrného pečlivého podnikatele. Jde o hledisko celkem náročné a zmírnění lze shledat v ustanovení § 345 odst. 2, při pochybnostech jde o porušení nepodstatné. Při posuzování této otázky budou také významné obchodní zvyklosti a zásady pro jednotlivý druh závazkového vztahu.

Pokud oprávněná strana netrvá na splnění závazku i přes prodlení druhé strany, dává podstatné porušení smlouvy právo straně oprávněné vždy od smlouvy odstoupit, ať už jde o dlužníka či věřitele. Pro uplatnění tohoto práva je nutné, aby oprávněná strana oznámila druhé straně, že od smlouvy odstupuje, a to bez zbytečného odkladu od chvíle, kdy se o porušení smlouvy dozvěděla. Pokud tak neučiní, svůj záměr odstoupit neoznámí, ztrácí tak své právo od smlouvy ihned odstoupit a možnost odstoupit od smlouvy tak bude mít jako u nepodstatného porušení smlouvy (viz dále). Další možností je poskytnout druhé straně dodatečnou lhůtu na plnění, právo odstoupit od smlouvy pak vzniká až marným uplynutím této lhůty.

O nepodstatné porušení se jedná vždy, nejedná-li se o porušení podstatné nebo v případě pochybností. Charakter nepodstatného porušení mají také podstatná porušení smlouvy, kde oprávněný nevyužil práva odstoupit od smlouvy ihned.

U nepodstatného porušení smlouvy nemá strana oprávněná právo odstoupit od smlouvy ihned, jelikož se jedná o přísný důsledek, je vztahován pouze k případům podstatného porušení smlouvy. V případě nepodstatného porušení musí strana oprávněná nejprve poskytnout dodatečnou přiměřenou lhůtu na splnění závazku.¹³⁰

---

¹³⁰ Výjimkou je situace, kdy povinná strana prohlásí, že ani poskytnutí dodatečné lhůty nepovede k řádnému splnění závazku a bylo by to tak jen zbytečné odkládání řešení.

5.2.2.1. Prodlení dlužníka

Stejně jako v občanském zákoníku, i v obchodním zákoníku najdeme ustanovení upravující nemožnost dlužníka dostat se do prodlení. V § 365 poslední věta říká, že dlužník není v prodlení, jestliže nemůže splnit svůj závazek v důsledku prodlení věřitele. Jedná se o jediný případ podle obchodního zákoníku, kdy se dlužník nemůže dostat do prodlení, tudíž ostatní okolnosti, které vedly k dlužníkovu prodlení, se v úvahu neberou a to bez ohledu na zavinění.

V §369 jsou upraveny úroky z prodlení, které je dlužník povinen platit v případě svého prodlení. Na rozdíl od občanského zákoníku umožňuje zákoník obchodní smluvní úpravu výše úroků z prodlení, která má přednost před úpravou zákonnou.¹³¹

Věřitel má vždy právo na náhradu škody za prodlení. Obecná úprava občanského práva vyžaduje zavinění toho, kdo svůj závazek porušil. Použití občanskoprávní úpravy na náhradu škody lze použít jen v případech, kdy je účastníkem vztahu nepodnikatel, pokud je porušení povinnosti stanoveno jiným zákonem¹³² nebo v případech škody způsobené provozní činností, poté odpovídá podnikatel podle speciální úpravy občanského zákoníku.

Náhrada škody podle obchodního zákoníku je založena na odpovědnosti objektivní s určenými důvody pro vyloučení odpovědnosti, které jsou vymezeny velice úzce, úprava obchodního zákoníku je tedy mnohem přísnější. Odpovědnost je vyloučena v případech nepředvídatelného zásahu skutečnosti pro povinného prakticky nepřekonatelné.

Mimo jiné se v obchodních vztazích připojuje předpoklad předvídatelné škody. Nepředvídatelná škoda se z náhrady vylučuje.

---

¹³¹ Zákonná úprava odkazuje na úpravu v občanském zákoníku, tedy výše úroků se bude řídit vládním nařízením č. 142/1994 Sb, stejně jako výše úroků podle občanského práva.

¹³² Pokud se nejedná o obchodní zákoník nebo o zákon o cenných papírech

5.2.2.2 Prodlení věřitele

Pokud se dostane věřitel do prodlení, má dlužník právo požadovat splnění jeho povinnosti, pokud zákon nestanoví jinak. Další možností je pak právo od smlouvy odstoupit, které stojí i na straně dlužníka. Podmínky jsou přitom stejné jako obecně u prodlení (viz výše), tudíž je třeba rozlišovat prodlení podstatné a nepodstatné.

Stejně jako věřitel i dlužník je oprávněn požadovat náhradu škody za prodlení podle §373 Obchodního zákoníku.

6. Srovnání s novým Občanským zákoníkem z.č. 89/2012

6.1. O novém Občanském zákoníku¹³³

„Nový občanský zákoník nabyl platnosti 22.březnem 2012, kdy byl v částce 33 Sbírky zákonů publikován pod symbolickým číslem 89, které ukazuje, že jde o další krok směřující k naplňování požadavku vyjadřovaného v listopadu 1989; Svobodně žít a svobodně se spolu domlouvat. V účinnost nový zákoník vstoupí 1. lednem 2014.“¹³⁴

Už v 90. letech téměř nikdo nepochyboval, že je více než potřebná rekodifikace občanského zákoníku nebo lépe celého soukromého práva vůbec. Veškeré pokusy však skončily neúspěchem. Mezitím byla alespoň připravena velká novela provedená zákonem č. 509/1991 Sb., sloužící jako dočasný přechodný stupínek mezi původním socialistickým zákoníkem a novým moderním kodexem. Novela odstranila nejviditelnější známky socialistického práva, znatelné především v oblasti vlastnického a závazkového práva.

Novela ponechala ze starého zákoníku obecnou část, deliktní a dědické právo, přidala nové formulace práva vlastnického a závazkového, některá ustanovení zrušila. To sebou ovšem přineslo různé problémy, mimo jiné mezery v řazení paragrafů, lomené i více lomené paragrafy apod., které se v důsledku dalších novel jen prohlubovaly.

Rozhodnutí tehdejšího ministra spravedlnosti Otakara Motejla v roce 2000 započalo rozsáhlou rekodifikaci soukromého práva, která byla po dvanácti letech završena publikací nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích.

Nový občanský zákoník jako výsostný kodex soukromého práva v sobě zahrnuje instituty a právní pravidla, které se vztahují ke všem tématům podstatných pro soukromé záležitosti člověka, ke všem osobám, věcem a právním jednáním.

---

¹³³ čerpáno zejména z: Eliáš, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.

¹³⁴ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. s.5. ISBN 978-80-7208-922-2.

6.2. Změny v obsahu závazků

6.2.1. Novace a narovnání

Novace a narovnání jsou jako jediné dvě možnosti řazeny do oddílu „Změny v obsahu závazků“ v § 1901 – 1907.

I nadále je ponechána autonomie vůle stran změnit si obsah svého závazku, svá vzájemná práva a povinnosti. V § 1902 se můžeme dočíst, že dohodou o změně závazku se dosavadní závazek ruší a je nahrazen závazkem novým, ovšem pokud může dosavadní závazek vedle nového obstát, má se za to, že zrušen nebyl.¹³⁵ V případě pochybností se pak zákon také přiklání k novaci kumulativní, nikoliv privativní.

V §1903 a násl. je upraveno narovnání, které slouží k modifikaci práv a povinností mezi stranami doposud spornými nebo pochybnými. Dosavadní závazek se tak nahradí novým ujednáním stran o narovnání. Pokud narovnáním vznikne mezi vzájemným plněním stran nepoměr, nelze narovnání odporovat jen z tohoto důvodu.¹³⁶ Pokud nastane při narovnání omyl, spočívající v nedorozumění mezi stranami o tom, co bylo sporné a co ne, nemá takový omyl na platnost narovnání žádný vliv, ledaže by ho jedna ze stran vyvolala lstí.¹³⁷

Forma pro narovnání či novaci přísně stanovena není, ovšem je třeba dodržet formu písemnou, byl-li i původní závazek v takové formě nebo jedná-li se již o právo promlčené.¹³⁸

Zajištění práv je shodně upraveno pro novaci i narovnání v § 1907. Oproti současnému občanskému zákoníku jsou podle nového rozšířena práva třetí osoby,

---

¹³⁵ § 1902 z. č. 89/2012 Sb., nový Občanský zákoník (účinný od 1. 1. 2014)

¹³⁶ § 1903 odst.2, z. č. 89/2012 Sb., nový Občanský zákoník (účinný od 1. 1. 2014)

¹³⁷ § 1904 z. č. 89/2012 Sb., nový Občanský zákoník (účinný od 1. 1. 2014)

¹³⁸ § 1906 z. č. 89/2012 Sb., nový Občanský zákoník (účinný od 1. 1. 2014)

kteřá poskytuje zajištění původního závazku ve vztahu k narovnání či novaci, kde nebyla účastníkem. Třetí osoba je vždy zavázána jen do výše původního závazku a úprava se vztahuje na veškeré typy zajištění, ne jen na ručení.

6.2.2. Prodlení

Společná ustanovení o prodlení jak dlužníka, tak věřitele, vychází z úpravy obchodního zákoníku. Stejně jako tam, i u nové úpravy občanského zákoníku dělíme prodlení na podstatné a nepodstatné s různými právními účinky.

U podstatného prodlení má oprávněná strana i nadále možnost odstoupit od smlouvy ihned poté, co se o podstatném porušení smlouvy dozvěděla.

Úprava nepodstatného prodlení vychází z té současné, tedy oprávněná strana může od smlouvy odstoupit po uplynutí dodatečné lhůty. Nově může věřitel prohlásit, že dodatečnou lhůtu dále neprodlouží, pak se má za to, že od smlouvy automaticky odstoupil marným uplynutím dodatečné lhůty.

V případech, kdy věřitel neposkytne dodatečnou lhůtu, ačkoliv jí poskytnout měl, nebo bude-li taková lhůta nepřiměřená, účinky odstoupení nastávají až v době marného uplynutí přiměřené lhůty, která měla být dlužníkovi poskytnuta.

6.2.2.1 Prodlení dlužníka

Prodlení dlužníka je v novém občanském zákoníku zařazeno do oddílu „Zánik závazků“ v § 1968 - § 1974. Úprava vychází z obchodního, nikoliv z občanského zákoníku.

Odchylky nového a současného zákoníku spatřujeme právě především ve faktu, že úprava vychází ze zákoníku obchodního. Věřitel například nemusí poskytovat dlužníkovi dodatečnou lhůtu na splnění závazku, pokud se dostane do prodlení, ale může od smlouvy odstoupit, stanoví-li tak smlouva nebo zákon. Nadále může samozřejmě vymáhat splnění dlužníkovu dluhu.

Další změnu spatřujeme v ustanovení týkající se úroků z prodlení. Nově může věřitel požadovat úroky z prodlení jen v případě, že sám splnil řádně a včas veškeré smluvní a zákonné podmínky. Na úroky pak věřitel nemá nárok vůbec, jestliže dlužník není za své prodlení odpovědný.

Výši úroků si mohou strany stanovit ve smlouvě, neučiní-li tak, považuje se za ujednanou výši výše stanovená vládní nařízením.

Podle §1972 má věřitel právo dovolat se neúčinnosti ujednání úroků z prodlení. Lze tak v případě, kdy se ujednání odchyluje od zákona takovým způsobem, že s přihlédnutím ke všem okolnostem a podmínkám zhoršuje postavení věřitele, aniž by k tomu byl nějaký spravedlivý důvod.¹³⁹

Nová úprava také obsahuje značné zjednodušení ve formulaci týkající se přechodu nebezpečí škody na věci při prodlení. Byla také vypuštěna část, která stanovuje pravidla pro určení výše škody.

Nárok na náhradu škody při prodlení zůstává stejný jako v obchodním zákoníku.

Úprava prodlení u fixních smluv (smluv s přesně stanoveným datem splatnosti) zůstává až na malé formulační změny zachována podle občanského zákoníku.

6.2.2.2 Prodlení věřitele

Prodlení věřitele je upraveno v § 1975 - § 1976 podle úpravy obchodního zákoníku a je značně zjednodušeno. Oproti úpravě současného občanského zákoníku, který v §522 stanovuje, kdy dochází k prodlení věřitele a jaké z toho pro něj plynou následky, ustanovení nové úpravy obsahuje jen podmínky, za kterých se věřitel do prodlení dostane.

---

¹³⁹ Soud v takovém případě může dohodu stran o úrocích z prodlení prohlásit za neúčinnou a výši úroků z prodlení určí buď podle zákonné úpravy nebo jinak.

V nové úpravě ovšem nenacházíme ekvivalent ustanovení § 523 současného občanského zákoníku, který říká, že dlužník není povinen platit úroky z prodlení, pokud je v prodlení věřitel.

7. Změny v obsahu závazků ve světle relevantní judikatury

7.1. Judikatura ve vztahu ke kumulativní novaci

7.1.1. Rozbor rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. ledna 2004, sp. zn. 32 Odo 799/2003,

který se zabývá dohodou stran o jiném předmětu plnění a dohodou o předání jiného předmětu jako prostředku ke splnění závazku.

7.1.1.1. Stručný popis případu

Žalobkyně poskytla žalovanému částku 3 000 000 Kč na základě dvou úvěrových smluv. Žalovaný svůj dluh však řádně nesplácel a vznikl mu tak celkový dluh ve výši 2 275 693,21 Kč. Posléze postoupil žalovaný žalobkyni práva ze smluv uzavřených se společností F.B.P. s.r.o., a to smlouvami o postoupení pohledávek. Ty měly podle žalovaného sloužit k úhradě závazků z úvěrových smluv. Nejedná se o zajištění pohledávky žalobkyně ve smyslu § 554 občanského zákoníku, jelikož nebylo sjednané zpětné převedení pohledávek při splnění závazku žalovaným.

Žalobkyně pohledávky uplatnila v rámci konkursního řízení a to v částce 2 206 375,57 Kč. Pohledávky byly uznány a bylo možné pro ně vést výkon rozhodnutí. Zbylou část dluhu, tedy 69 317,64 Kč, žalovaný doplatil, což doložil pokladní složenkou.

Žalovaný i žalobkyně se společně shodli na skutečnosti, že na základě smluv o postoupení pohledávek žalobkyně nezískala žádné finanční plnění. Žalovaný se domnívá, že k zaniknutí dluhu splněním však postačuje pouhé postoupení pohledávek.

7.1.1.2. Výsledek řízení a co z judikátu vyplývá

Odvolací i Nejvyšší soud se shodly, že dluh žalovaného postoupením pohledávky nezanikl.

§ 516 občanského zákoníku umožňuje účastníkům změnit předmět plnění, než jaký byl původně sjednán, avšak jen po výslovné dohodě a souhlasné vůli obou stran. Taková dohoda ovšem automaticky nevyplývá ze smlouvy o postoupení pohledávek, kterou uzavřel žalovaný se žalobkyní.

Jedná se o odlišnou dohodu mezi věřitelem a dlužníkem, při které věřitel přijme od dlužníka jiný předmět plnění, než který byl původně sjednán, pouze jako prostředek ke splnění jeho závazku. Závazek tedy není splněn pouhým předáním daného předmětu (v tomto případě postoupením pohledávky), nýbrž je splněn až ve chvíli, kdy si věřitel za daný předmět opatří takové plnění, na které má podle závazku právo (zde až věřitel dostane plnění na postoupenou pohledávku).

Aby tedy žalovaný ve svém dovolání uspěl, muselo být ze smluv o postoupení pohledávek patrné, že slouží jako jiný předmět plnění původně sjednaného závazku. Jelikož to z nich ale nevyplývá a ani nelze dovodit, k zániku závazku žalovaného nedošlo. Pro právní posouzení je relevantní jen ta skutečnost, zda se žalobkyni dostalo plnění na postoupené pohledávky.

7.1.1.3. Právní věta¹⁴⁰

„Jestliže si strany dohodnou, že dluh bude splněn poskytnutím jiného předmětu plnění, než k jakému byl dlužník zavázán, je dlužník povinen podle změněného závazku plnit a věřitel již nemůže vymáhat původně sjednaný předmět plnění. K zániku závazku dochází splněním nově sjednaného předmětu plnění.

Od takové dohody stran je nutno odlišovat dohodu, na základě které věřitel přijme od dlužníka jiný předmět (věc, pohledávku) pouze jako prostředek ke splnění závazku.

---

¹⁴⁰ Z rozsudku Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 32 Odo 799/2003

V tomto případě je závazek splněn nikoli předáním tohoto předmětu, ale plněním, na které má věřitel podle závazku právo a které si za předaný předmět opatřil.”

7.1.2. Rozbor rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 32 Cdo 5298/2007

zabývající se změnou závazku konkludentním jednáním.

7.1.2.1. Stručný popis případu

Mezi žalovanou (prodávající) a žalobcem (kupující) došlo k uzavření kupní smlouvy na základě objednávky (návrhu) žalobce, kterou žalovaná akceptovala. V objednávce byl sjednán předmět, čas a místo plnění, jímž bylo sídlo žalobce. Žalovaná při odesílání dodacího listu změnila místo plnění na své sídlo, doprava autem odběratele. Žalobce po přijetí dodacího listu spolu s fakturou část faktury uhradil. Žalobce však nakonec od smlouvy odstoupil, jelikož nesouhlasil se změnou místa plnění.

Okresní i odvolací soud v řízení vyhověli žalované a žalobcovu odstoupení od smlouvy označily za neplatné. Podle soudu prvního stupně žalobce zaplacením části faktury přijal změnu místa plnění. Podle soudu odvolacího pak nebyla uzavřena dohoda o místě plnění a tak se jím ze zákona stalo sídlo žalované. Oba soudy se pak shodly na tom, že žalovaná svoje povinnost z kupní smlouvy splnila.

7.1.2.2. Výsledek řízení a co z judikátu vyplývá

Při posuzování otázky, zda byla vůbec uzavřena kupní smlouva, vycházel Nejvyšší soud z obecné úpravy §43 a násl. občanského zákoníku ve spojení se speciální úpravou obchodního zákoníku § 275 odst. 4. Musí zde existovat projev vůle navrhovatele k uzavření smlouvy a vůle být jí vázán v případě jejího přijetí. Dále je nutný souhlas druhé strany k přijetí smlouvy.

V našem případě žalobce vyslovil návrh odesláním objednávky, který žalovaná přijala vystavením zálohované faktury. Vyslovením souhlasu s návrhem došlo ke konkludentnímu uzavření smlouvy, z jejíhož obsahu vyplývalo jako místo plnění sídlo žalobce. Žalovaná však následně poslaným dodacím listem změnila místo plnění na své sídlo. Nejvyšší soud dovodil, že vydání dodacího listu nelze považovat za takový právní úkon, kterým by bylo možné měnit práva a povinnosti již vzniklé smlouvy, neboť slouží k informacím týkající se zboží, pro něž je vystaven. Má tedy evidenční a kontrolní charakter a neslouží tak k projevu vůle změnit některé prvky obsahu smlouvy.

Ačkoliv může ke vzniku smlouvy dojít konkludentním jednáním, nelze tuto vlastnost spojovat také se změnami jednotlivých prvků obsahu závazku. Pokud strany závazku stojí o změnu některé její části, je nutné tak učinit výslovnou dohodou, ve které bude charakterizováno nebo z ní bude patrné, co a v jakém rozsahu mění.

Ve zvyšně zmíněném případě by tak prodávající mohla v dodacím listu jednostranně změnit i další prvky závazkového vztahu, jako např. množství nebo čas dodání, a kupující by jen zaplacením ony změny potvrdil, aniž by s nimi byl obeznámen. Je tedy třeba vždy vycházet z původně dojednaného závazku, jestliže případné změny nejsou výslovně dohodnuty.

7.1.2.3. Právní věta¹⁴¹

Přijetí návrhu faktickým jednáním (konkludentně) lze spojovat jen se vznikem smlouvy, nikoli se změnou závazků smlouvou založených. Ke změně těchto závazků musí dojít výslovným ujednáním, z něhož bude patrné, která práva a které povinnosti strany závazkového vztahu se změnila a v čem změna spočívala.

---

¹⁴¹ Z rozsudku Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 32 Cdo 5298/2007

7.2. Judikatura ve vztahu k prodlení dlužníka

7.2.1. Rozbor rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 30 Cdo 1641/2006

zabývající se poskytnutím dodatečně přiměřené lhůty ke splnění dluhu jako podmínky odstoupení od smlouvy.

7.2.1.1 Stručný popis případu

Žalobci uzavřeli se žalovanými kupní smlouvu o převodu nemovitostí dne 17. 5. 1999, kterou žalobci prodali žalovaným nemovitosti za kupní cenu 700 000 Kč.

Na základě smlouvy byl uskutečněn vklad vlastnického práva k nemovitostem do katastru nemovitostí. Žalovaní se ve smlouvě zavázali částku zaplatit do 31. 12. 1999. Do tohoto data ovšem zaplatili částku pouze 410 000 Kč a tím se dostali do prodlení. Na základě telefonického hovoru poskytli žalobci žalovaným dodatečnou lhůtu na splnění závazku do konce února 2000, avšak ani do té doby žalovaní dlužnou částku neuhradili. Žalobci tedy poslali žalovaným dopis 17. 3. 2000 s výzvou zaplatit zbývající částku během následujících 14ti dní od doručení. Žalovaní uvedli, že výzvu neobdrželi, jelikož se zrovna nezdržovali na území ČR. Žalovaní nedoplatek neuhradili ani v dodatečné lhůtě, proto žalobci od kupní smlouvy z důvodu prodlení odstoupili přípisem ze dne 3. 7. 2000, který byl žalovaným doručen 8. 10. 2000. Žalovaní zpochybňují vlastnické právo žalobců k nemovitostem a odstoupení od smlouvy považují za neplatné.

Okresní i odvolací soud se shodli na platném uzavření kupní smlouvy. Odvolací soud dovodil, že účinky výzvy k dodatečnému splnění dluhu podle § 517 občanského zákoníku nastávají od okamžiku, kdy se výzva dostane do sféry dlužníka, což se v případě výzvy zaslané poštou 17. 3. 2000 nestalo, a odstoupení žalobců od smlouvy je tak neplatné.

7.2.1.2 Výsledek řízení a co z judikátu vyplývá

Předpokladem pro odstoupení od smlouvy věřitelem je skutečnost, že se dlužník dostal do prodlení a ani v dodatečné lhůtě svůj dluh nesplnil. Délku dodatečné lhůty pak určuje sám věřitel, přičemž musí být dostatečně dlouhá, aby dlužník mohl svůj dluh splnit, zároveň však může být kratší než lhůta objektivně potřebná nebo obvyklá k poskytnutí plnění, jelikož se nepředpokládá, že by dlužník začal s přípravou splnění dluhu až po jeho splatnosti. Pokud taková dodatečně přiměřená lhůta uplyne, má věřitel právo od smlouvy odstoupit, aniž by předtím musel dlužníka na tuto možnost upozorňovat, upomínat nebo mu sdělovat délku oné dodatečné lhůty. Nejvyšší soud tedy dovodil, že názor odvolacího soudu není správný, a odstoupení žalobců od smlouvy bylo platné.

Dlužníková základní povinnost je splatit svůj dluh řádně a včas, a proto by věřitel neměl doplácet na jeho neschopnost či neochotu plnit. Prodlením dlužníka by neměla věřiteli vznikat nová povinnost dlužníka na jeho prodlení upozorňovat, navíc spojená s podmínkou, že se takové upozornění musí dostat do jeho sféry.

Ve výše zmíněném případě žalobci navíc žalované upozornili na končící dobu splatnosti a poskytli jim dodatečně přiměřenou lhůtu na plnění další dva měsíce, tudíž poznámka odvolacího soudu, že žalovaným nebyla doručena již druhá výzva o prodloužení lhůty, se zdá zcela bezpředmětná.

7.2.1.3 Právní věta¹⁴²

Dodatečná přiměřená lhůta poskytnutá věřitelem dlužníku ke splnění dluhu v případě prodlení musí být dlouhá tak, aby bylo vůbec možno dluh splnit; může však být kratší než lhůta objektivně potřebná nebo obvyklá k poskytnutí plnění věřiteli. Po uplynutí přiměřeně dlouhé doby od splatnosti dluhu je věřitel oprávněn od smlouvy odstoupit, aniž by předtím musel dlužníka upomínat o splnění nebo mu sdělit délku dodatečné

---

¹⁴² Z rozsudku Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 1641/2006

lhůty ke splnění dluhu. Pokud mu konkrétní lhůtu oznámil, může ji dále prodlužovat, nikoliv krátit.

7.2.2. Rozbor usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2009, sp. zn. 28 Cdo 2466/2009

o vzniku nároku na smluvní pokutu při porušení povinnosti součinnosti podle § 520 občanského zákoníku.

7.2.2.1. Stručný popis případu

Žalovaná nabízela k prodeji nemovitosti, o které vyslovil žalobce zájem. Žalovaná nechala žalobce podepsat listinu označenou jako smlouva o zprostředkování a zároveň žalobce zaplatil zálohu na kupní cenu ve výši 125 000 Kč. Uzavřená smlouva byla na dobu určitou, avšak do jejího uplynutí nebyla finální kupní smlouva nikdy uzavřena. Po skončení platnosti uvedené smlouvy žalovaná vyměřila žalobci smluvní pokutu za porušení smluvních podmínek, spočívající v nulové komunikaci a následném zmaření uzavření kupní smlouvy. Zároveň také odmítla žalobci vydat kupní zálohu ve výši 125 000 Kč, ta podle žalované měla být snížena o odměnu za zprostředkovatelskou činnost.

Soud prvního stupně vyhověl žalobci a žalované přikázal vrátit zálohu v plné výši. Uzavřenou smlouvu označil za smíšenou – zčásti zprostředkovatelskou a zčásti příkazní. Zároveň konstatoval, že žalobce neporušil žádné smluvní povinnosti, za něž by byl povinen platit smluvní pokutu, a rovněž žalované nepřiznal nárok na odměnu, neboť nebyla mezi smluvními stranami sjednána a žalovaná v řízení neprokázala vykonávání takové činnosti pro žalobce, za niž by ji odměna náležela. Odvolací soud se se závěrem soudu I.stupně ztotožnil a uzavřenou smlouvu označil za příkazní, jež se vyznačuje bezúplatností, tudíž žalované nepřiznal ani nárok na odměnu.

Žalovaná požaduje smluvní pokutu za porušení povinnosti součinnosti podle § 520 občanského zákoníku, ke které je žalobce zavázán bez ohledu na smlouvu.

7.2.2.2. Výsledek řízení a co z judikátu vyplývá

Sjednat si smluvní pokutu za porušení podmínek ať již smluvních, či zákonných, je věc autonomie vůle. Nelze tedy požadovat smluvní pokutu, ač nebyla sjednána, z důvodu porušení zákonných podmínek tak, jak navrhovala žalovaná s odkazem na § 520 občanského zákoníku. Porušení povinnosti, které bude mít za důsledek povinnost zaplatit smluvní pokutu, musí být písemně sjednáno spolu s určením její výše, případně způsobu jejího určení, což je ostatně upraveno v § 544 občanského zákoníku.

Ve výše zmíněném případě však nebyla smluvní pokuta ujednána pro porušení součinnosti podle § 520, tvrzení žalované je tak bezdůvodné. Nejvyšší soud dovolání žalované odmítl.

7.2.2.3. Právní věta¹⁴³

Podmínkou vzniku nároku na smluvní pokutu při porušení povinnosti součinnosti podle § 520 ObčZ je sjednání povinnosti k zaplacení smluvní pokuty v případě porušení součinnostní povinnosti.

7.3. Judikatura ve vztahu k prodlení věřitele

7.3.1. Rozbor rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2002, sp. zn. 25 Cdo 426/2000

o důsledcích prodlení věřitele při vydání bezdůvodného obohacení.

7.3.1.1 Stručný popis případu

Žalobce se po žalované domáhal zaplacení částky 345 580,50 Kč za zásoby zboží umístěné v provozní jednotce, kterou žalovaná vydražila podle zákona č. 427/1990 Sb., o převodech vlastnictví státu za 1 000 000 Kč. Inventarizace uvedených zásob

---

¹⁴³ Z usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 28 Cdo 2466/2009

byla provedena až po dražbě a žalovaná se negativně vyjádřila ke stavu zboží (jednalo se o zboží podléhající rychlé zkáze), jeho kvalitě, množství i ceně. Vzhledem k tomu, že inventura zásob proběhla až po dražbě, dovodil odvolací soud, že žalovaná neuzavřela se žalobcem o zásobách kupní smlouvu a zásoby nebyly předmětem dražby. Žalobce se tak domáhá zaplacení částky za bezdůvodné obohacení.

Soud prvního stupně uložil žalované povinnost zaplatit za zásoby částku 330 959,50 Kč určenou znaleckým posudkem. Odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé potvrdil, jelikož zboží, které bylo předmětem bezdůvodného obohacení, již není možné vrátit a proto je za ně žalovaná nucena poskytnout finanční náhradu.

Žalovaná však v dovolání namítá, že až při převzetí provozovny zjistila, že do ní byly zavezeny neprodejné zásoby a její opakované snahy zboží vrátit žalobce zamítal, zboží si od ní odmítal převzít po dobu téměř dvou let a požadoval pouze zaplacení kupní ceny. Vzhledem k charakteru zboží podléhající rychlé zkáze nemohla žalovaná zboží uložit do úschovy soudu a svůj dluh tím splatit.

7.3.1.2 Výsledek řízení a co z judikátu vyplývá

Nejvyšší soud shledal dovolání žalované jako opodstatněné.

§ 451 občanského zákoníku říká, že kdo se na úkor někoho jiného bezdůvodně obohatí, je povinen obohacení vydat. Není-li to možné, musí poskytnout náhradní peněžní plnění. Při vzniku bezdůvodného obohacení dochází zároveň ke vzniku závazku, přičemž ten, který se obohatil, je povinen obohacení vydat, a zároveň oprávněný může požadovat vydání všeho, o co se povinný obohatil. Podle § 520 a § 522 občanského zákoníku se ovšem dlužník nemůže dostat do prodlení, jestliže jím řádné a včasné nabídnuté plnění věřitel nepřijme nebo neposkytne potřebnou součinnost. Zároveň na něj také přechází nebezpečí ztáty, zničení, poškození a nebezpečí nahodilé ztráty věci.

Podmínky pro zánik bezdůvodného obohacení jsou tedy stejné jako pro zánik dluhu splněním. Dlužník je povinen nabídnout plnění a věřitel je zase povinen toto plnění

přijmout. Odmítne-li věřitel nabídnuté plnění nebo neposkytne-li součinnost, dostává se sám do prodlení a tím znemožní, aby se do prodlení dostal dlužník.

Pokud ve výše zmíněném případě žalobce odmítl žalovanou opakovaně nabízené plnění, tedy vrácení zásob, nemá pak žádný nárok dožadovat se peněžité náhrady náhrady podle § 458 odst. 1 věty druhé občanského zákoníku, za obohacení, které byly v době prodlení věřitele zničeny nebo podlehly zkáze a to bez zavinění žalované. Aby mohl věřiteli takový nárok vzniknout, musí sám splnit všechny zákonné podmínky, jimiž je právě v první řadě přijmutí nabízeného plnění a poskytnutí potřebné součinnosti, aby mohl dlužník splnit svůj závazek včas a řádně. Pokud tak neučiní, přecházejí právě na něj veškerá nebezpečí s věcí související (vyjma případů kdy k poškození nebo ztrátě dojde dlužníkovým zaviněním) a nemá žádné oprávnění požadovat za plnění peněžitou náhradu.

7.3.1.3 Právní věta¹⁴⁴

Dostal-li se věřitel do prodlení s převzetím plnění spočívajícího ve vydání předmětu bezdůvodného obohacení, nemůže se s úspěchem domáhat peněžité náhrady za věci, které byly v době prodlení bez zavinění obohaceného zničeny či podlehly zkáze.

---

¹⁴⁴ Z rozsudku Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 426/2000

8. Závěr

Jak již bylo naznačeno v úvodu, problematika změny v obsahu závazků nepatří v učebnicích občanského práva k jedné z nejpopsanějších. Jedním z důvodů může být, že není příliš složitá, ačkoliv některá její ustanovení si jistě zaslouží podrobnější výklad, nejlépe doplněný příklady z praxe, pro jejich lepší pochopení.

Práce se podrobněji zabývá historií závazkových vztahů. Větší část je věnována římskému právu a to především z hlediska praktického, jelikož právě římské právo položilo silné kořeny pro mnoho institutů, které se v právních úpravách prolínají přes toliko století až dodnes.

Zajímavé je ovšem také srovnání závazkových vztahů v občanských zákonících z roku 1950 a 1964 v jejich původním znění, jejichž úprava, založená na tehdejší socialistické, a posléze komunistické společnosti, byla znatelně odlišná.

Vytyčený cíl sestavit práci jako možný učební materiál, tedy dodat mu podrobnější, přehlednější a věcnější výklad, se doufejme povedl, a to především díky použití komentářů k zákonům a sestavováním práce obdobným způsobem. Velký důraz byl kladen na používání praktických příkladů pro lepší pochopení problematiky, stejně jako na ožívování textu zajímavostmi ve formě poznámek.

Překvapení přinesla kapitola srovnávající změnu v obsahu závazkových vztahů v obchodním zákoníku a občanském. Jejich znění si je natolik podobné, že každému přijde na první pohled zbytečné mít onu úpravu ve dvou různých předpisech. Řešení nového občanského zákoníku se pak zdá více než žádoucím, úprava (nejen) závazkových vztahů se s ním značně zjednoduší a přinese i lepší systematickou úpravu.

9. Resumé

This thesis deals with changes in the content of obligations.

Obligations are in addition to rights in rem one of the main divisions of property rights. The foundation dates back far into history, back to the period of ancient Rome, and over the years have undergone various forms - the work deals with it in the first part.

The second part is describing current legislation of obligations, especially the interpretation of the basic terms of the contractual relationships.

The third part is further discussing legislation and modification of the obligations in content.

Parts four and five contain comparison, and especially points out the differences in the legislation of changes in the content of obligations, under the Commercial Code and the new Civil Code.

In the last part can be found selected legally relevant cases concerning different causes of changes in the content of obligation.

The aim of this diploma is to serve as a possible studying document, processing and explaining the matter in more detailed and clearer way than what can be found in most publication.

Seznam použité literatury

Literatura knižní a komentáře

1. KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. Právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1.
2. SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-334-6.
3. HRDINA, Ignác Antonín a DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého: ke státní souborné zkoušce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-235-6.
4. SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. Díl 2, Právo majetkové*. 2. vyd. V Praze: Všehrd, 1946.
5. MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orac, 1995. ISBN 80-85903-01-6.
6. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 2., upr. vyd. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-167-7.
7. VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8.
8. BÍLÝ, Jiří Libor. *Právní dějiny na území České republiky: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-7201-429-3.
9. KUKLÍK, Jan a kol. *Dějiny československého práva 1945-1989*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-17-9.

10. VOJÁČEK, Ladislav et al. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. 1. vyd. Brno .: Masarykova univerzita, 2012. 2 sv. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně = Acta Universitatis Brunensis. Iuridica; 426. Řada teoretická. ISBN 978-80-210-6005-0.
11. Dvořák, Jan a kol. 200 let Všeobecného občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7.
12. Soukup, Ladislav. Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945-1990. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 2002. ISBN 80-246-0217-2.
13. FIALA, Josef. *Občanské právo 1* [Obecná část]. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-210-0734-6.
14. FIALA, Josef a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7380-058-1.
15. ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. 2, díl 3., Závazkové právo. 5., jubilejní aktualiz. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-473-4.
16. FIALA, Josef et al. *Občanské právo. 2., aktualiz. a dopl. vyd.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, ©2012. xxxi. Meritum. ISBN 978-80-7357-948-7.
17. KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné. 2, díl 3., Závazkové právo. 4., aktualiz. a dopl. vyd.* Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-131-5.
18. ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008. 2 sv. Zákony - komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7.
19. ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník: komentář. 2. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2009. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-108-6.
20. FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 2 sv. Kodex. ISBN 978-80-7357-395-9.

21. ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. xxii. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-354-7.
22. BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva: obchodní závazky*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. li, Právnické učebnice; 89. ISBN 978-80-7400-337-0.
23. RABAN, Přemysl. *Obchodní zákoník*. 2. dopl. vyd. Praha: Eurounion, 2002. ISBN 80-85858-96-7.
24. *Obchodní právo: výklad je zpracován k právnímu stavu srpen 2010*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. xxxvi. Meritum. ISBN 978-80-7357-577-9.
25. PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo. 4, Obligační právo - komparativní rozbor*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-428-4.
26. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. et al. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-413-8.
27. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.
28. Balák, František. *Občanský zákoník: s judikaturou a souvisejícími předpisy*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. xvii. Beckova edice zákonů s judikaturou. ISBN 978-80-7400-341-7.
29. Svejkovský, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. [Praha]: C.H. Beck, 2012. xiv. ISBN 978-80-7400-423-0.

Právní předpisy České republiky:

1. Zákon č. 946/1811 Sb., Všeobecný občanský zákoník
2. Zákon č.141/1950 Sb., Občanský zákoník (ve znění účinném k 1.1.1951)
3. Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (ve znění účinném k 25.3.1964)
4. Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (v platném znění)
5. Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník (v platném znění)
6. Zákon č. 89/2012 Sb., nový Občanský zákoník (účinný od 1. 1. 2014)
7. Zákon č. 427/1990 Sb., O převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby
8. Předpis č. 142/1994 Sb., Nařízení vlády, kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku

Judikatura:

1. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. ledna 2004, sp. zn. 32 Odo 799/2003.

Dostupný z:

<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=njptembqgrpwxzsgq4ta&conversationId=3365416>

2. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 32 Cdo 5298/2007.

Dostupný z:

<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=njptembqhfpxzswge4tg&conversationId=3365541>

3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 30 Cdo 1641/2006.

Dostupný z:

<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=njptembqg5pwgxzugy4de&conversationId=3365661>

4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2009, sp. zn. 28 Cdo 2466/2009.

Dostupné z:

<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=njptembqhfpxzgyydk&conversationId=3365865>

5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2002, sp. zn. 25 Cdo 426/2000.

Dostupný z:

<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=njptembqgjpwxzrgaydc&conversationId=3365952>